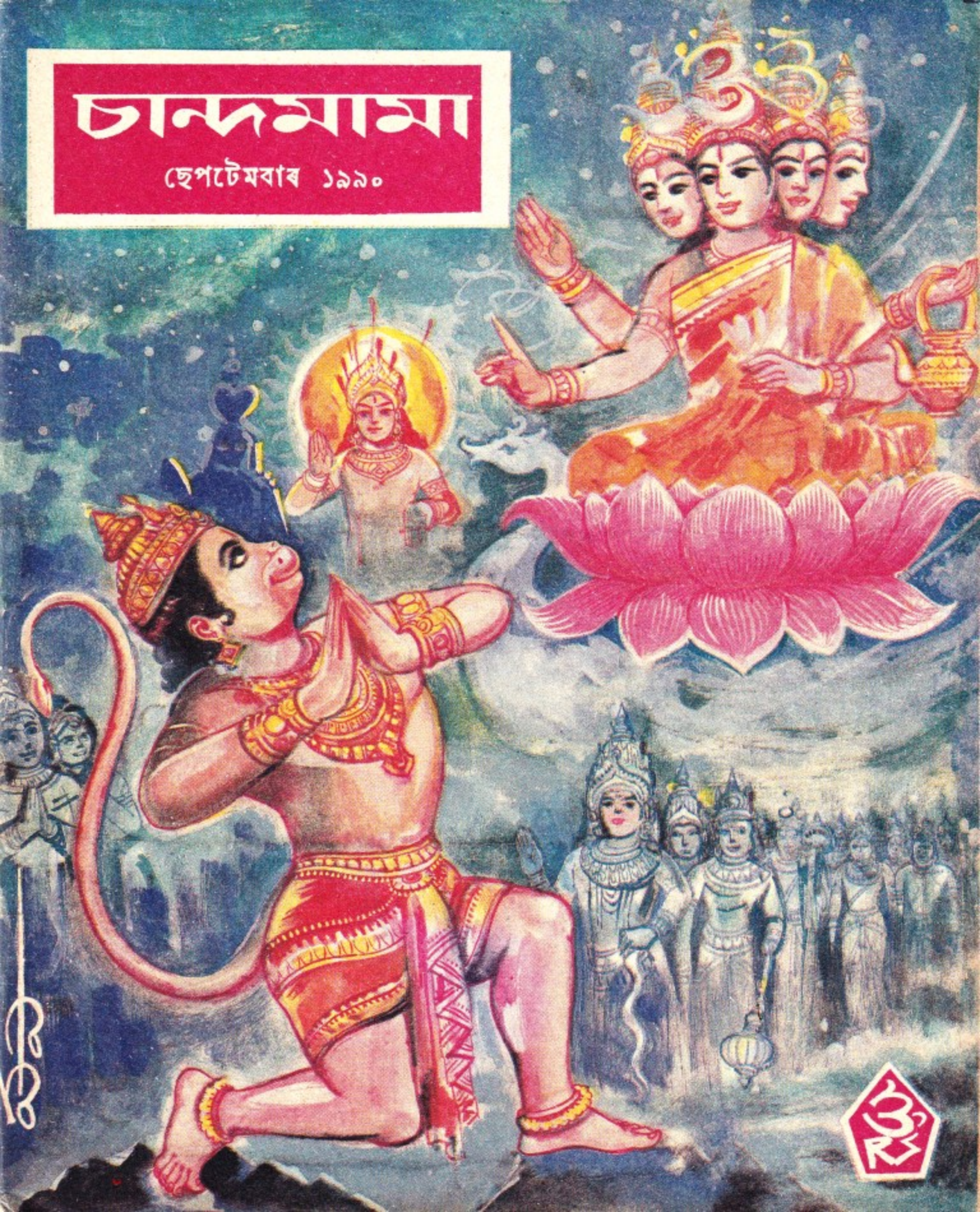
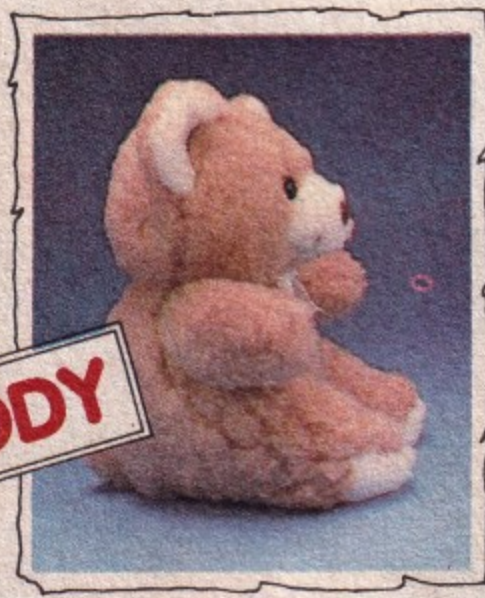

চান্দমামা

ছেপটেমবার ১৯৯০

WANTED

TEDDY

Teddy and his cronies Wobbit, Bow Wow, Papa Hare and Jumbo are on the loose in this city. They've already broken into several homes. Don't be misled by their soft and cuddly looks. They're trained to take on the toughest torture test ever — childhandling. It's also rumoured that they cast a magical spell over kids that can't be reversed. So... watch out. You may be the charmers' next target.

CUDDLES
Stuffed toys

CHANDAMAMA TOYTRONIX

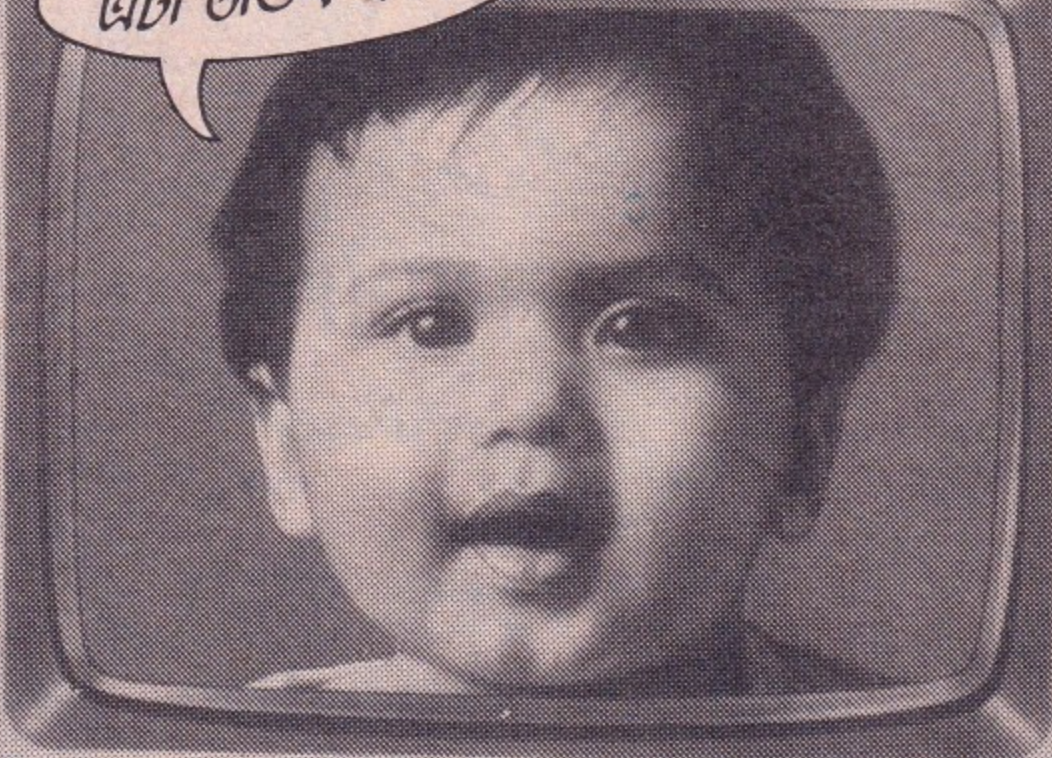
In collaboration with Sammo Corporation, S.Korea

Because making toys is no child's play

Chandamama Toytronix Private Limited, Chandamama Buildings, 188, NSK Salai, Vadapalani, Madras - 600 026.

“ম্মা, ম্মা,
এটা ডাঙৰ খবৰ!”

“মোৰ প্ৰিয় ফেৰেক্স এতিয়া এক অভাৱনীয় দামত!!”

পুষ্টিকৰ, তপ্তিকৰ ফেৰেক্স চিৰিয়েলত থাকে
গাখীৰ। ইয়াক এতিয়া পাব এক সুবিধাজনক,
স্বাস্থ্যসন্মত নতুন বিফিল পেকেট। বিফিল
পেকেটটি খোলক আৰু ভিতৰৰ দুবাসমূহ লগে লগে
বতাহ সোমাব নোৱাৰা কণ্টেনাৰ এটাত ভৰাওক।

ফেৰেক্স : বাঢ়ি উঠাৰ সোৱাদপূৰ্ণ উপায়।

নতুন
বিফিল পেক

২০০ গ্ৰামৰ বাবে ট.১১/৫০.*

* যিকোনো দোকানতে একেই বাহিৰাৰক দামত পোৱা যায়।

সদাহতে নিৰ্বাচিত বজাৰতহে পাব।

Gx.277.90 As

চান্দমামা

ছেপটেন্বাৰ ১৯৯০

এই

আছে

সংখ্যাত

এবাৰ বহিলে বাগি	৭	অংগ ৰাজ্য—চম্পা নগৰ	:	৩৪
কি হৈছে পাকিস্তানত	:	৯	শ্ৰীৰামকৃষ্ণ পৰমহংস-২	:
আত্মজ্ঞান	:	১১	চোৰ-মহাচোৰ	:
দস্যু যুৱৰাজ	:	১৭	বীৰ হনুমান	:
চুকচুকা চুকলি	:	২৪	ঘৰ ধৰাই পায় ঘৰ	:
মোহনী-বাণ	:	২৫	বিড়ালীৰ ব্ৰহ্মচৰ্য্য	:
বুদ্ধিৰে বিবুদ্ধি	:	৩০	কথাৰ নাল	:
জ্ঞান-ভাণ্ডাৰ	:	৩৩	প্ৰকৃতিৰ বিস্ময়	:

চান্দমামা

খনে : ৩০.০০ বছৰেকীয়া বৰঙনি ৩৬.০০টকা মাথোন

‘চান্দমামা’ৰ ফটো-নামকৰণ প্ৰতিযোগিতাৰ

নতুন ঠিকনা ৬৫ পৃষ্ঠাত চাওক

স্নেপ
ছাফাবি গোম

মেগী ক্লাব: আশা লওঁ বনৰ আনন্দ!

विनाशाल!

তোমাৰ উপহাসবোৰ পাবা

মেগাঁ নুডল্‌সৰ ৫ টা খালি পেকেটৰ

সমুখৰফালৰ পৰা এই চিহ্নটো কাটা আৰু তোমাৰ পচন্দৰ যিকোনো এটা উপহাৰ বিনামূলীয়া পাবৰ বাবে আমাৰলৈ পঠাই দিয়া। প্ৰতিটো উপহাৰৰ বাবে এনে পাঁচটাকৈ চিহ্ন পঠাবা। তুমি ৪ৰ পৰা ৪ সপ্তাহৰ ভিতৰতে মেগী ক্লাবৰ পৰা ৰং তামাচাৰে ভৰা মনোমোহা উপহাৰটো পাবা।

মনত রাখিবা :

যদিহে তুমি মেগী প্লাবৰ সদস্য হোৱা নাই তেন্তে আমালৈ
লিখোতে তুমি বিচৰা উপহাৰৰ নামটো সহ নিজৰ নাম আৰু
ঠিকনা জনাবলৈ নাপাহৰিবা। তুমি যদি মেগী প্লাবৰ সদস্য
তেন্তে সদস্য নম্বৰটোও জনাবলৈ নাপাহৰিবা।

ডিজনি ট্রেড কমিক

‘ফরেষ্ট ফেচের’ কেপ আক মাস্ক

আমার ঠিকনা : দা মেগী ক্লাব,
পোস্ট বক্স 5788, নিউ দিল্লী-110055

জাংগল স্টেনডীজ ছে'ট

লগতে এটা উপহাস : তুমি যদি এতিয়াও টেভেল ইন্ডিয়া গে'ম সংগ্রহ করা নাই তেন্তে এতিয়াই করা।

মৰমৰ এই মিঠা উপহাৰ দিয়েনে কি ভাবি চাওক
প্ৰসুৰা হৈ থকা আপোনাৰ চেনেহৰজনে পাওক

চান্দমামা

তেওঁ ভালপোৱা চান্দমামাখন তলত লিখা যিকোনো এটি ভাষাৰপৰা বাছি লওক :

অসমীয়া, হিন্দী, গুজৰাটী, বাংলা, ইংৰাজী, কন্নড়, মালয়ালম্,

মৰাঠী, ওড়িয়া সঙ্কৃত, তামিল আৰু তেলুগু

আৰু প্ৰবাসত থাকিও তেওঁক উমাল গৃহস্থৰ উম উপভোগ কৰিবলৈ দিয়ক।

বছৰেকীয়া বৰঙনি

অষ্ট্ৰেলিয়া, জাপান, মালয়েছিয়া আৰু শ্ৰীলংকালৈ

জাহাজ-যোগে ৮১'০০ ● উৰাজাহাজ-যোগে ১৫৬'০০

ফ্ৰান্স, ছিংগাপুৰ, ইংল্যাণ্ড, আমেৰিকা,
পশ্চিম জাৰ্মানি আৰু অন্যান্য দেশলৈ

জাহাজ-যোগে ৮৭'০০ ● উৰাজাহাজ-যোগে ১৫৬'০০

আপোনাৰ বৰঙনি বেবল ডিমাণ্ড ড্ৰাফ্ট নাইবা মনি-অৰ্ডাৰ যোগে

চান্দমামা পাবলিকেশ্যনছে পোৰাকৈ পঠাওক :

ছাকুলেশ্যন মেনেজাৰ চান্দমামা পাবলিকেশ্যনছ চান্দমামা বিল্ডিংছ

বড়াপালানি মাদ্ৰাজ-৬০০-০২৬

চান্দমামা

সংস্থাপক : চ ক্র পা নি

সঞ্চালক : বি নাগিবেজি

এবার বহিলে বাগি

সংযুক্ত বাটুগণের শিক্ষা, বিজ্ঞান আৰু সংস্কৃতি বিভাগ 'ইউনেস্কো'ৰ আমন্ত্ৰণক্ৰমে বিগত ২৬ জুন তাৰিখে সমগ্ৰ বিশ্বত 'মাদকদ্ৰব্য-বিৰোধী দিৱস' পালিত হৈছে।

আজিৰ তৰুণচামৰ মাজত মাদৰ প্ৰতি আসক্তি ক্ৰমবৰ্দ্ধমান। মানৱ-সমাজৰ মূলত ই এক প্ৰসংগ কুঠাৰাঘাত। মাদক-দ্রব্যৰ প্ৰতি আসক্ত হৈ পৰা যুৱকচাম তো ধ্বংসলৈ আগ বাঢ়িছেই তেওঁলোকক দেখি আনকি চেমনীয়াইন্তৰ এচামৰ মাজতো এই সৰ্বনাশৰ বীজ প্ৰোথিত হ'ব ধৰিছে। এই ভাগ অৰ্থাৎ মাদক-দ্রব্যই প্ৰথমতে ব্যৱহাৰকাৰীৰ মানসিক দ্বৈৰ্ঘ্য বিনষ্ট কৰি দিয়ে, আৰু তাৰ পাহিত ক্ৰমে ক্ৰমে অন্ধকাৰৰ অতল গহ্বৰলৈ ঠেলি পঠায়। ধ্বংস নকৰাকৈ নেৰে। এনেবোৰ ধ্বংসকাৰী বাগিহাল দ্ৰব্যৰ 'বেপাৰীহীত' ইমানেই আৰ্থিক শক্তিশালী যে ইহঁতে সৰুহুৰা দেশৰ আনকি চৰকাৰকো ধনেৰে কিনি মুক্তিভৰাই লয়। ভাগ আৰু ইহঁত সমানেই ভুংকৰ।

আহুক, আমি আমাৰ সৰ্বপ্ৰচেষ্টাৰে মানৱ-সমাজক এই ভয়াবহ পূৰ্ণ ধ্বংসমুখী হুতুমুখী ব্যাধিৰপৰা মুক্ত কৰোঁ।

বছৰ : ১৫

ছেপ্টেম্বাৰ ১৯৯০

সংখ্যা : ৬

ধনে : ৩'০০ টকা

:: বছৰেকীয়া বৰঙনি : ৩৬'০০ টকা

RAMBO IV

No more evil, injustice and crime will be tolerated in this city. The relentless crusader is here. With his famed Zap Gun (the three sound gizmo that's the terror of the underworld) and his fleet of rough 'n tough ready-for-action vehicles — Wrecker, Super Dumper and Fire Engine. And of course, his missile-firing Helicopter. So...breathe easy. The one man army is here.

SAMMO

Mechanical and electronic toys

CHANDAMAMA TOYTRONIX

In collaboration with Sammo Corporation, S.Korea

Chandamama Toytronix Private Limited, Chandamama Buildings, 188, NSK Salai, Vadapalani, Madras 600 026

কি হৈছে পাকিস্তান

১৯৫৭ চনত ঢাকাৰ চৌধুৰী বহমত আলীয়ে 'পাকিস্তান' শব্দটোৰ সৃষ্টি কৰিছিল। 'পাকিস্তান'ৰ অৰ্থ হ'ল 'পবিত্ৰ স্থান'।

ধৰ্মীয়-সম্প্ৰদায়গত ভিত্তিত এই 'পাকিস্তান'ৰ ধাৰণাৰ জন্ম হৈছিল, আৰু জনাব মতম্মদ আলী জিন্নাহ, ছাহাবৰ নেতৃত্বত এই ধাৰণা মোশ্লেম সম্প্ৰদায়ৰ মাজত দ্ৰুত বিয়পি পৰিছিল। কিন্তু ধৰ্মৰ নামত 'পাকিস্তান' সৃষ্টিৰ এই পদক্ষেপ আছিল 'পিছলৈ এখোজ'।

ভাৰতবৰ্ষ হ'ল বিভিন্ন ধৰ্ম-সংস্কৃতিৰ দেশ। ভাৰতবৰ্ষ বহু ভাষাভাষীৰ দেশ। কেতিয়াবা অ'ত ত'ত সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষ নহৈ থকা নাই, তথাপি, মূলতঃ ভাৰতবাসী এক আৰু অভিন্ন। আপোচ-মীমাংসাৰ মনোভাব, যথাযোগ্য আইন-কানুন আদিৰে মাজে-সময়ে মূৰ দাঙি উঠা এই অশাস্তিক সহজেই নোহোৱা কৰিব পাৰি।

আমাৰ দেশৰ প্ৰমুখ নেতৃবৰ্গই তদানীন্তন মুছলিম লিগক এই কথা সৰ্বপ্ৰযত্নে বুজাবলৈ চেষ্টা কৰিও ব্যৰ্থ হৈছিল। 'পাকিস্তান' তেওঁলোকক লাগেই। তদানীন্তন ইংৰাজ চৰকাৰেও ভেদ-নীতি অৱলম্বন কৰি তিষ্ঠি থকাৰ বাবে এই বিষয়ে মুছলিম লিগকেই সমৰ্থন দিছিল।

শেহান্তৰত ভাৰত খণ্ডিত হ'ল। যদিও মুছলিম লিগে দাবী জনোৱা সকলো ঠাই তেওঁলোকে নাপালে। কাশ্মীৰো ভাৰতৰ লগতে সাঙোৰ খাই থাকিল। তাৰ পাছত পূব-পাকিস্তান পাকিস্তানৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহী হ'ল আৰু পূব-পাকিস্তান 'বাংলাদেশ' হ'ল।

পাকিস্তানত যিমান মুছলমান মানুহ আছে, ভাৰতত আছে তাতকৈ অধিক মুছলমান। হিন্দু, খৃষ্টান, বৌদ্ধসকলৰ দৰে এই সকল মুছলমানৰো মাতৃভূমি এই ভাৰতবৰ্ষ। কিন্তু — পাকিস্তানে 'বাংলাদেশ' সৃষ্টি হোৱাজনিত অপমান একোপধ্যে পাহৰিব নোৱৰা হৈছে। আৰু তাৰ ফলত, এতিয়া কাশ্মীৰত মুছলমান মানুহৰ সংখ্যাধিক্যতাৰ অজুহাতত অশান্তি সৃষ্টি কৰা হৈছে—খুব সম্ভৱতঃ বাংলাদেশ-জনিত অপমানৰ পোটক তুলিবলৈ। পাকিস্তানে কাশ্মীৰ মুছলমান তৰুণসকলৰ এচামক নানান আশাৰ হাত বাউল দি তেওঁলোকৰ হাতত অস্ত্ৰ দিছে আৰু কাশ্মীৰত ঘোৰ অশান্তিৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ প্ৰচুৰ উচটনিও দিব ধৰিছে।

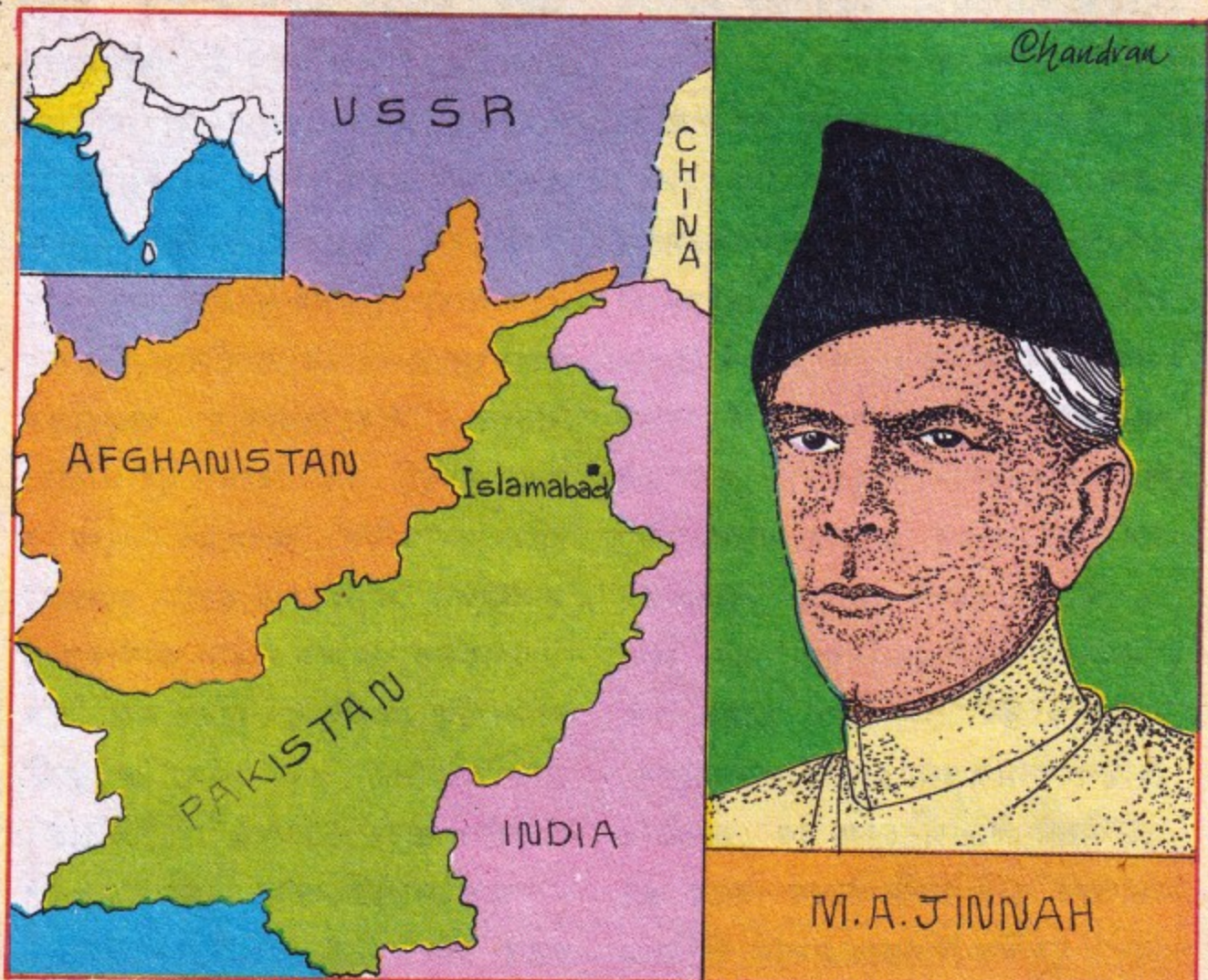
বাস্তৱত, পাকিস্তানৰ নিজৰ অভ্যন্তৰীণ অৱস্থা দিনক দিনে বেয়ালৈ ঢাল লৈছে।

ভাৰতৰপৰা পাকিস্তানলৈ যোৱা মুছলমান লোকসকলৰ সৈতে পাকিস্তানী থলুৱা মুছলমানৰ নাই তই নাই মই সদা-সৰ্বক্ষণেই চলি আছে। সিপিনে— স্বাধীনচেতা পাঠান লোকসকলেও পাকিস্তানক মনে-চিতে বিশ্বাস কৰিব পৰা নাই। তেওঁলোকেও 'বেলেগ' হৈ যাব বুলি পাকিস্তানী কতৃপক্ষক হুমিয়াইছে।

এনেবোৰ অভ্যন্তৰীণ বিশৃংখলাক লোক-চক্ষুৰ আঁৰ কৰাৰ প্ৰচেষ্টাৰে পাকিস্তানী কতৃপক্ষই কাশ্মীৰ লৈ হেপোৰ পিটিছে।

এওঁলোকৰ যুক্তি হ'ল : কাশ্মীৰত মুছল-মানৰ আধিক্য. গতিকে কাশ্মীৰখন মুছলমান-শাসিতহে হ'ব লাগে। আক-তাৰ কাৰণে কাশ্মীৰক আজাদী (আক-পাকিস্তানৰ আশ্ৰয়) লাগে! এই একেটা যুক্তি কিন্তু পূব-পাকিস্তানত নচলিল। তাৰ মুছলমানেই মুছলমানৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰি বেলেগ চক কৰিলে।

তথাপি, তথাপি—আজিও ধৰ্মৰ নামত ধূর্তহঁতে সাম্প্ৰদায়িকতাৰ প্ৰেত-নৃত্যৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰিছে—ই এক লক্ষ্যণীয় বিষয়।

আত্ম-জ্ঞান

সীতাপুৰত শ্ৰীমুখ নামৰ এগৰাকী বিদ্বান লোক আছিল। তেওঁ ওচৰ-পাঁজৰৰ অসংখ্য বিদ্যার্থীক কোনো প্ৰকাৰৰ মাননৌ নোলোৱাকৈ নিঃস্বার্থ ভাবে বিদ্যা দান কৰিছিল। এই কাৰণে দহোখন গাঁৱৰ ৰাইজে শ্ৰীমুখক পঞ্চমুখে শলাগিছিল।

কিন্তু শ্ৰীমুখৰ পুত্ৰ চতুৰ্মুখক লৈহে ৰাইজ বৰ বিতুষ্টিত পৰিল। এয়া যেনিবা—মুক্তাৰ পেটত শামুক ওপজাৰ দৰে একেবাৰে বিপৰীত কথা। শ্ৰীমুখৰ পুত্ৰ চতুৰ্মুখৰ বিদ্যাজ্ঞানলৈ তো মন-কাণ নাছিলেই, সি আছিল অতি উৎপতীয়া। শ্ৰীমুখে তেওঁৰ পুত্ৰ চতুৰ্মুখক শুধৰাবলৈকো চেষ্টা-চিন্তা নকৰাকৈ থকা নাছিল; কিন্তু তেওঁৰ চেষ্টা ফলৱতী হোৱা নাছিল।

এদিন পণ্ডিত শ্ৰীমুখৰ এজন পুৰণা

শিষ্য আহিল তেওঁৰ ওচৰলৈ। এই শিষ্যজনে সফলতাৰে শ্ৰীমুখৰ ওচৰত অধ্যয়ন কৰি পাছত যথেষ্ট যশস্যা আৰু লগতে বিভিন্ন তপস্যা কৰি কিছুমান অদ্ভুত-আচৰিত সিদ্ধি আৰ্জিছিল। এতিয়া এই শিষ্যজনে গুৰুদক্ষিণা দিবৰ মনেৰে শ্ৰীমুখৰ কাষ চাপিছিল।

শুনি পণ্ডিত শ্ৰীমুখে তেওঁৰ প্ৰিয় শিষ্য মহানন্দক ক'লে, “তুমি সৎভাবে থাকি সুনামৰে সৈতে সন্তুষ্ট মনেৰে জীৱন যাপন কৰিলেই মই দক্ষিণা পালোঁ বুলি ভাবিম।”

কিন্তু মহানন্দ নাছোৰবান্দা। মহানন্দই কিবা-নহয়-কিবা গুৰুদক্ষিণা হিচাপে তেওঁক নিদিয়াকৈ নাটঁৰিব।

তেতিয়া পণ্ডিত শ্ৰীমুখে নিজৰ দুৰন্ত

পুত্ৰটিৰ কথা মহানন্দক ক'লে আৰু
গুৰুদক্ষিণা হিচাপে তাক মহানন্দই
শুধবাই দিবলৈ শিষ্যক অনুৰোধ কৰিলে।

মহানন্দই চতুৰ্মুখৰ সৈতে কথা পাতি
চালে আৰু তাক পোনাবলৈকো কিছু
প্ৰচেষ্টা চলালে, কিন্তু কোনো ফল নহ'ল।

তেতিয়া মহানন্দই নিজৰ তপোবলেৰে
দেখাত থাকিব দৰে তামৰ বালা সৃষ্টি
কৰিলে, সেই তামৰ বালাপাট চতুৰ্মুখক
তাৰ হাতৰ মণিবন্ধত পিন্ধিবলৈ দিলে আৰু
ক'লে, “এই তামৰ বালাপাট তুমি তোমাৰ
মণিবন্ধত পিন্ধা। ইয়াৰ সহায়ত তুমি
বিদ্যারত্নসকলৰ সমাজত ঠাই পাবা।”

আৰু ঠিক সেইদিনাৰেপৰাই চতুৰ্মুখৰ
মাজত পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা হ'ল। চতুৰ্মুখে
আগৰ দৰে বিবিধ গুটীয়া কাম-কাজ কৰাৰ
সলনি গুটীয়া ভকতহেন হৈ পৰিল।
হঠাৎ চতুৰ্মুখে তাৰ প্ৰচণ্ড বিদ্যারত্ন
প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ ধৰিলে। একালৰ মহা
উদগ্ৰ এনে কাণ্ড দেখি শ্ৰীমুখেও তৰধ
মানিলে আৰু চতুৰ্মুখৰ বিদ্যারত্নৰ পৰীক্ষা
ল'লে। শ্ৰীমুখে বিশ্বয়ৰে সৈতে গমিলে
যে — বিদ্যারত্নৰ ফালৰপৰা চতুৰ্মুখে
আনকি তেওঁকো চেৰাই গৈছে।

তেতিয়া পণ্ডিত শ্ৰীমুখে তেওঁৰ শিষ্য
মহানন্দক ক'লে. “পুত্ৰ! তুমি যি গুৰু-
দক্ষিণা দিলা—তাৰ তুলনা নাই।”

শিষ্য মহানন্দই গুৰু শ্ৰীমুখক সাষ্টাংগে
প্ৰণাম কৰি গুচি গ'ল।

এদিন শ্ৰীমুখে চতুৰ্মুখক ক'লে,
“বোপা, তোমাৰ ইমান বিদ্যারত্নৰ শলাগ
ল'ব পৰা কোনো আমাৰ ইয়াত নোলাব।
তুমি ৰাজ-দৰ্শনলৈ ওলোৱা আৰু ৰাজ-
সভাত তোমাৰ বিদ্যারত্নক প্ৰদৰ্শন কৰা।”

পিতৃৰ কথা মতে পুত্ৰ চতুৰ্মুখ
ৰাজধানীলৈ গ'ল।

চতুৰ্মুখে ৰাজধানী পালেগৈ, কিন্তু
ৰাজ-দৰ্শন—বহু চেষ্টাতো নহ'ল।

কোনোবা এজনে চতুৰ্মুখক ক'লে

যে — ৰাজসভাত বিচাৰন্তাৰ প্ৰদৰ্শন
কৰিবলৈ হ'লে—ৰাজ-পণ্ডিত বিচাধৰকহে
আগতীয়াকৈ তুষ্ট কৰিব লাগিব।

এই কথা শুনি চতুৰ্থ ৰাজ-পণ্ডিত
বিচাধৰ কাষ চাপিল; কিন্তু চতুৰ্থৰ
উদ্দেশ্যৰ কথা শুনি চতুৰ্থৰ গাঁড়ীয়া
বিচাধৰে চতুৰ্থলৈ পিঠি দিলে।

তেতিয়া আন একো উপায় নেদেখি
চতুৰ্থে গাঁৱলৈ উভতি যাবলৈ মন
মেলিলে। কিন্তু—পিতৃআজ্ঞা পালন
নকৰাকৈ গাঁৱলৈ উভতিবলৈকো চতুৰ্থৰ
মন নগ'ল।

এইদৰে হেঁহো-নেহো কৰোঁতেই আক
কিছুদিন পাৰ হ'ল। এতিয়া চতুৰ্থৰ
ওপৰে শিল তলে কিল অৱস্থা। থাকিবও
নোৱাৰে, ঘূৰিবও নোৱাৰে। থকাৰ বাবে
পইচা-পাতিৰ নোহোৱা হ'ল। তেতিয়া—
ভাবি ভাবি উপায় এটা উলিয়াই চতুৰ্থ
এখন খাজিখোৱালৈ গ'ল, আৰু গৈ
খাজিখোৱাৰ মালিকক ক'লে, “ডাঙৰীয়া,
মোৰ পইচা-পাতি নোহোৱা হ'ল। কিন্তু
ৰজাৰ দৰ্শন লাভৰ বাবে আহি দৰ্শন
নকৰাকৈ উভতি গ'লে মোৰ দেউতাই
বেয়া পাব। আপুনি যদি মোক কিছুদিনৰ
বাবে আপোনাৰ ইয়াত থাকিবলৈ দিয়ে—
মই আপোনাক প্ৰতিদিন গীতাৰ সাৰ

কথা শাস্ত্ৰ-সমস্তকৈ বুজাই ক'ম।”

খাজিখোৱাৰ মালিক ব্ৰহ্মানন্দই
চতুৰ্থৰ এই প্ৰস্তাৱ তৎমূৰ্ত্তেই মানি
ল'লে আৰু চতুৰ্থহেঁত পণ্ডিত ব্যক্তিক
তাৰ সদম্মানে আশ্ৰয় দিলে।

কিছুদিনৰ পাছত এদিন ৰজাই দেশৰ
খাজিখোৱাবিলাকৰ মালিকহঁতৰ এক
সন্মিলন পাতিলে। সেই সন্মিলনত ৰজাই
খাজিখোৱাৰ মালিকহঁতক উদ্দেশি ক'লে,
“আপোনালোকে খাজিখোৱা স্থাপন কৰি
আমাৰ দেশৰ তথা দহো-বাইজৰ বৰ
উপকাৰ সাধিছে। আপোনালোকে এই-
এইবোৰ কেনেকৈ সুকলমে চলায় মোক

অনুগ্রহ কৰি বিশদ বুজাই কওক।”

ৰজাৰ কথাৰ উত্তৰত ভালেকেইজনমান মালিকে খাজিখোৱাৰ বিভিন্ন বিবৰণ দিয়াৰ লগতে সিহঁতৰ নিজৰ নিজৰ গুণগানো বাককৈয়েই কৰিলে। তাৰ পাছত চহুৰ্মুখ থকা খাজিখোৱাৰ মালিক ব্ৰহ্মানন্দই ৰজাক ক’লে, “মহাৰাজ, খাজিখোৱা আমি পাৰ্চী ঠিকেই, কিন্তু চলোৱাটো আমাৰ নহয়, ঈশ্বৰৰহে কৃপা।”

ৰজাই আচৰিত মানি ক’লে, “কি কয়! খাজিখোৱা বাক ঈশ্বৰে চলায়নে? আপোনা লোকেই চলায় দেখোন।”

“মহাৰাজ, আমাৰ যিখিনি কাম কৰা

আৱশ্যক, কৰোঁ। কিন্তু ফলাফল তো আমাৰ হাতত নহয়। ধৰক — কৃষকে খেতি-বাতি কৰে; কিন্তু বৰষুণ নিদিলে কৃষকে খেতি-বাতি কৰিব পাৰিবনে? আকৌ—কেৱল বৰষুণ দিলেই সকলো হৈ নাযায়। মানুহৰ প্ৰচেষ্টাও লগতে লাগিব। গতিকে — ঈশ্বৰৰ কৃপা আৰু মানুহৰ চেষ্টা—উভয়েই আৱশ্যকীয় কথা।”

“শ্ৰমৰ ফলৰ বাবে, তথা সুনামৰ বাবে মানুহে আকাংক্ষা ক’ৰে। কিন্তু আপোনাৰ মাজত তাকো দেখোন দেখা নাই!” ৰজাই ক’লে।

“মহাৰাজ, মহান যোদ্ধা আৰু শক্তিমান অৰ্জুনেও নিজৰ বিজয়ৰ বাবে শ্ৰীকৃষ্ণকে দিশাৰী মানিছিল। মইনো কোন কুটা?” ব্ৰহ্মানন্দই মৃদু কৈ মাৰি ক’লে।

ব্ৰহ্মানন্দৰ কথাত আচৰিত মানি ৰজাই ক’লে, “সাধাৰণ মানুহৰ মাজতো যে ইমান জ্ঞানী কোনোবা ওলাব—সেই ধাৰণা মোৰ নাছিল। কালিলৈ ৰাজসভাত আপোনাৰ নিমন্ত্ৰণ থাকিল, আহিব, আপোনালৈ যথোচিত সমাদৰৰে সন্মান জ্ঞাপন কৰা হ’ব।”

ৰজাৰ এই কথাৰ উত্তৰত সেই খাজিখোৱাৰ মালিক ব্ৰহ্মানন্দই ক’লে, “এই সন্মান—মোৰ প্ৰাপ্য নহয়। মোক

এই জ্ঞান যিজনে দিলে—তেওঁ আপোমাক
দৰ্শনৰ মনেৰে মোৰ তাত দীৰ্ঘদিনলৈ বৈ
আছে। অনুমতি দিয়ে যদি — তেওঁক
লৈ আহি পাবোঁ।”

মহাৰাজে তৎক্ষণাৎ এই প্ৰস্তাৱত
তেওঁৰ সন্মতি প্ৰদান কৰিলে।

পাছ দিনা চতুৰ্মুখ ৰাজসভালৈ
আহিল। চতুৰ্মুখে খাজিখোৱাৰ মালিকৰ
প্ৰতি তাৰ কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিলে।
মহাৰাজেও খাজিখোৱাৰ মালিক ব্ৰহ্মা-
নন্দৰ শলাগ লোৱাৰ উপৰিও চতুৰ্মুখৰ
বিচাৰস্বৰো শলাগ ল'লে। মহাৰাজে
চতুৰ্মুখক ক'লে, “আপোনাৰমান পণ্ডিত
ব্যক্তিয়ে আমাৰ সভাপণ্ডিত বিদ্যাধৰ
মহোদয়ক আগতীয়াকৈ লগ ধৰাহেঁতেন
ইমান দিন বৈ থাকিবলগা নহ'লহেঁতেন।”

তেতিয়া চতুৰ্মুখে মহাৰাজক সকলো
কথা ভাঙি পাতি কোৱাত মহাৰাজে
পুনৰ ক'লে, “হে পণ্ডিত চতুৰ্মুখ, যদি
আমাৰ সভাপণ্ডিতে আপোনাৰ সৈতে
এনেহেন আচৰণ কৰিছে, সি হ'ল আমাৰেই
অপমান। এতিয়া—আপুনি যদি স্বয়ং
বিদ্যাধৰক শাস্তি প্ৰদান কৰে, তেতিয়াহে
কিছু শাস্তি বোধ কৰিম।”

চতুৰ্মুখে মহাৰাজৰ কথা মানি ক'লে
আৰু নিজৰ মণিবস্ত্ৰত থকা সেই তামৰ

বালাডাল সোলোকাই আনি মহাৰাজৰ
হাতত গটাই দি বিদ্যাধৰক গালি পাৰি
তেভূত কৰাত মহাৰাজে চতুৰ্মুখক ক'লে,
“হে মহাপণ্ডিত, ৰাজদৰবাৰত এনেকৈ
গুৱালগালি পৰাটো অস্বস্তিজনক কথা।
কিন্তু আপোনাৰ এই কামৰ আঁৰতো কিবা
বহস্য থকা যেন পাওঁ। সেই বহস্যনো কি?”

চতুৰ্মুখে নম্ৰতাৰে ক'লে, “মহাৰাজ,
কমা কৰিব। মোৰ বিচাৰস্বৰো মোৰ
নিজস্ব নহয়, সকলো সেই তামৰ থাকৰ
শক্তি।” চতুৰ্মুখে তাৰ পৰিপূৰ্ণ কাহিনী
মহাৰাজৰ আগত বিবৰিলে।

শুনি অবাক হৈ পৰা মহাৰাজে

চতুৰ্মুখক ক'লে, “হে পণ্ডিতপ্ৰবৰ, তামৰ
খাকডাল পিন্ধি বিদ্যাধৰক শাস্তি দিয়া-
হেঁতেন কিমান ভাল হ'লহেঁতেন কওক-
চোন ? তামৰ খাকডাল মোক দি এনেকৈ
এগৰাকী পণ্ডিতশ্ৰেষ্ঠক ৰাজহুৱাকৈ
গুৱালগালি পৰাটো ঠিক কাম হ'লনে ?
আপোনাৰ মনতো ইমান দ্বেষ ?”

চতুৰ্মুখে মিচিকীয়াই হাঁহি মাৰি
ক'লে, “মহাৰাজ, ক্ষমা কৰিব। মোৰ
আচৰণৰ বাবে মই নিজেই লজ্জিত। মোৰ
এই বিদ্যাৱত্তা মোৰ নিজৰ নহয়। সকলো
এই খাকৰ দান।” চতুৰ্মুখে নিজৰ কাহিনী
মহাৰাজক পুনৰ বিস্তাৰিতভাবে ক'লে।

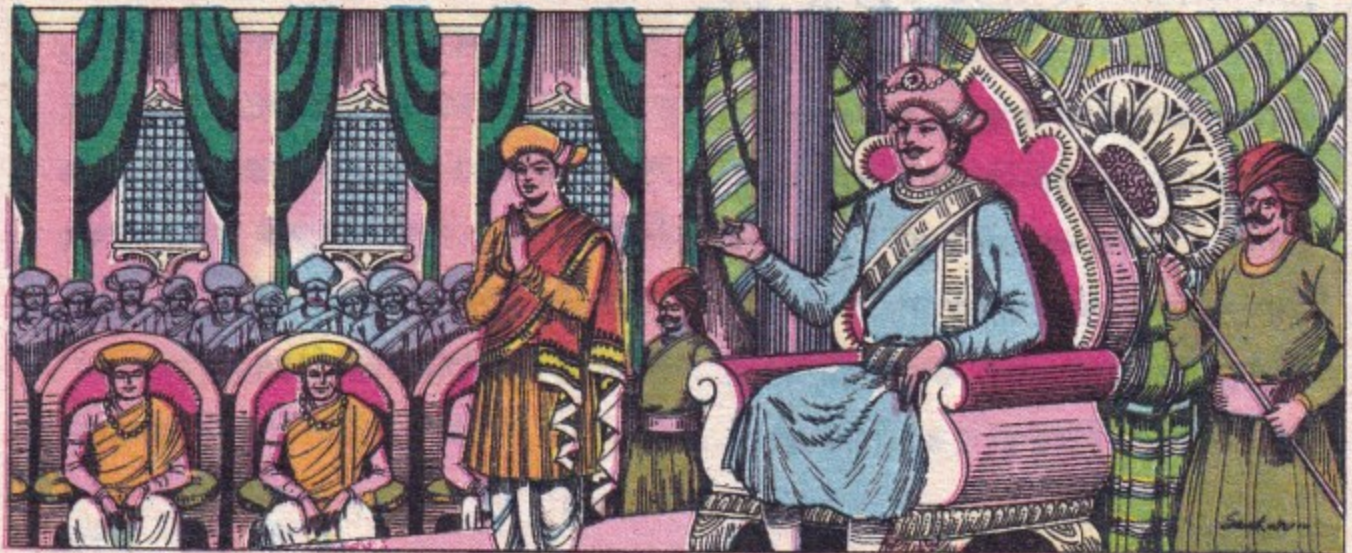
মহাৰাজে ক'লে, “হে পণ্ডিতপ্ৰবৰ !
তেনেহ'লে—এই তামৰ খাক পিন্ধি
বিদ্যাধৰক শাস্তি প্ৰদান কৰা উচিত আছিল,
খাজিখোৱাৰ সামান্য মালিক এজনক
যিজন পণ্ডিতে অসামান্য কৰি তুলিব
পাৰে—তেওঁৰ মনতো ইমান দ্বেষ ? কথা

—বৰ আচৰিতেই। কিন্তু—মই যেতিয়া
বিদ্যাধৰক শাস্তি দিবলৈ কৈছিলোঁ, তামৰ
খাক তেতিয়ালৈকে আপোনাৰ হাততে
আছিল দেখোন! তেনেহ'লে—আপোনাৰ
মনত ইমান কুচিন্তা আছিল কেনেকৈ ?”

“মহাৰাজ, আত্মজ্ঞানে মানুহ এজনক
যিদৰে পৰিষ্কৃত কৰিব পাৰে, অকস্মাৎ
প্ৰাপ্ত অলৌকিকী জ্ঞানে কোনো ব্যক্তিক
তেনেকৈ পৰিষ্কৃত কৰিব নোৱাৰে। মোৰ
আত্মজ্ঞান কিমান দূৰলৈকে প্ৰসাৰিত
হৈছিল, মই এই সুযোগত তাৰ প্ৰমাণ
লৈছিলোঁ। প্ৰকৃতপক্ষে—মোৰ মনত কাৰো
প্ৰতি কোনো ধৰণৰ দ্বেষভাব নাই।”

চতুৰ্মুখৰ কথা শুনি ৰাজসভাস্থ
সকলোটিয়েই তেওঁৰ নামত জয়ধ্বনি
দিলে। স্বয়ং মহাৰাজ আৰু বিদ্যাধৰেও
এই জয়ধ্বনিত কণ্ঠ মিলালে।

পাছত—মহাৰাজে চতুৰ্মুখক তেওঁক
সভা-পণ্ডিতৰ পদত অভিষিক্ত কৰিছিল।

দম্ভ যুবরাজ

১১

[আগৰ কথা : বীৰসিংহই তাৰ সৈন্তবাহিনীক পুনৰ্গঠন কৰাৰ বাবে কপালকণ্ঠৰ বুদ্ধিত প্ৰজাসাধাৰণৰ ওপৰত. বিশেষকৈ খেতিৱকহঁতৰ ওপৰত বিৰাট পৰিমাণৰ কৰ, লগতে শস্ত্ৰ শাক-পাচলি যেনেকৈ যি পৰা যায় ডবিয়াই-ছমিয়াই বলেৰে কাঢ়ি ল'বলৈ ধৰাত বিদ্ৰোহী যুৱাসকলৰ নেতা বসন্তৰ নেতৃত্বত মহাৰাজ শাস্তিদেৱৰ প্ৰজাবৰ্গই প্ৰচণ্ড প্ৰতিৰোধ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। আৰু তাৰ পাছত...]

এদিন ভৰ ছপৰীয়া মুনি জয়ানন্দই অৰণ্যৰ সোঁমাজত এজোপা গছৰ তলত বিশ্রাম কৰি থাকোঁতে গোবিন্দ নামৰ শিষ্য এজনে মুনিক ক'লেহি, “গুৰুদেৱ! কোনোবা এজন অজ্ঞাত মুখাপিদ্ধা মানুহে আমাৰ আশ্ৰমৰ আশে-কাষে ঘূৰি-ফুৰা দেখা গৈছে। কালি গধূলিৰপৰা আজিলৈকে কমেও তিনিবাৰ এওঁক দেখা পাইছোঁ।”

“ওঁ — হয় — ময়ো দুৰৱপৰা এই ঘটনাটো দেখা নোপোৱা নহয়। মোৰ ধাৰণা, এই মুখাপিদ্ধাজন কোনোবা বিৰাট ব্যক্তি আৰু নিশ্চয় কিবা গুৰুতৰ কামতহে এইদৰে ইয়াত তেওঁ ঘূৰি ফুৰিছে। যদি পুনৰ এবাৰ দেখা পোৱা তেওঁক, মোক লগে লগে ক'বাহি। মই এওঁৰ সৈতে কথা পাতিব খুজিছোঁ।” মুনি জয়ানন্দই ক'লে।

এই ঘটনাৰ কেইদিনমান অতিক্ৰান্ত হোৱাৰ পাছত যেতিয়া ৰাজকুমাৰ সন্দীপে ৰাঘৰ পোৱালিবিলাকৰ সৈতে কুস্তি কৰি আছিল, তেতিয়া, এই দৃশ্য চাই ভালুকীয়ে আনন্দত নাচি থাকিল। আক — এচটা বিৰাট শিলৰ আঁৰত থিয় হৈ ৰাঘৰ পোৱালিৰ সৈতে মানৱশিশুৰ এনে অভাৱিত দৃশ্যলৈ ৰ' লাগি চাই আছিল সেই মুখাধাৰী অজ্ঞাত মানুহজনে।

আক ঠিক সেই সময়ত জয়ানন্দ মুনিয়ে মুখাধাৰীৰ পিছফালে থিয় হৈ কৈ উঠিল, “স্বাগতম্!”

উচপ খাই উঠি মুখাধাৰীয়ে বিজুলী

গতিৰে ঘূৰি চালে। মুখাধাৰীয়ে মুনিক প্ৰণাম কৰিলে।

মুনি জয়ানন্দই মূছকৈ হাঁহি মাৰি ক'লে, “কিবা এটা বিচাৰি এই অবণ্যত তোমাক ঘূৰি ফুৰা মই আগতেও দেখা পাইছোঁ। তুমি কি নাইবা কাক বিচাৰি ঘূৰি ফুৰিছা — মোক নিৰ্ভয়ে কোৱা। হয়তো ময়ো তোমাক কিঞ্চিত সহায় কৰিব পাৰিম।”

“মই ইয়াত ঘূৰি ফুৰাৰ কথা কোনেও গম নাপায় বুলিয়েই মোৰ দৃঢ় ধাৰণা আছিল। কিন্তু—অতি আচৰিত কথা, আপুনিহে কেনেকৈ গম পালে—মোৰ গতিবিধিৰ কথা?” মুখাধাৰীয়ে সুধিলে।

“বীৰসিংহৰ অনুচৰ তথা সৈন্যহঁতে তোমাৰ গতিবিধিৰ কথা গম পাব বুলি নাভাবিবা। যদিও এনেবোৰ নিমাণ্ডমাণ্ড অঞ্চলত কোনোবা ঘূৰি ফুৰিলে অতি সহজেই কাৰোবাৰ চকুত পৰিব পাৰা।” মুনিয়ে মুখাধাৰীক ক'লে।

মুখাধাৰীয়ে সুধিলে, “আপুনিহেই নিশ্চয় মুনী জয়ানন্দ? —মোৰ প্ৰণাম গ্ৰহণ কৰক!”

মুখাধাৰীৰ কথা শুনি মুনী হাঁহি থাকিল মুহূৰ্ত্তকৈ। তেতিয়া মুনীৰ চৰণস্পৰ্শ কৰি মুখাপিন্ধাই ক'লে, “হে

মহাত্মা, মোৰ বন্ধু জয়পুৰীৰ বজা শংকৰ-
বৰ্মাদেৱৰপৰা আপোনাৰ কথা কিমান যে
শুনিছোঁ! কিন্তু — বীৰসিংহ গুপ্তচৰৰ
বিষয়ে আপোনাক ইয়াত সচিত কৰিবপৰা
আছেনো কোন? তেনেকুৱা কাকো
দেখা নাই দেখোন।”

“তাৰ বাবে যে কোনোবা মানুহেই
লাগিব—তাৰ অৰ্থ নাই।” জয়ানন্দ মুনিয়ে
হাঁহি হাঁহি মুখাপিদ্ধাক ক’লে।

“তাৰ মানে—আপোনাৰ মাজত কিবা
অতীন্দ্রিয় শক্তি আছে।” মুখাধাৰীয়ে
মুনিক ক’লে।

“ইমান সৰুসুৰা কামৰ কাৰণে
অতীন্দ্রিয় শক্তিবো আৱশ্যক হয়নে,
বোপা? এইবোৰ কাম কৰাৰ বাবে
আমাৰ ইয়াত মানুহৰ বাহিৰে আন
কিছুমান প্ৰাণীৰ সৈতে বন্ধুতা স্থাপন কৰি
ল’ব নোৱাৰিনে?” মুনিয়ে সুধিলে।

মুনিৰ কথা শুনি মুখাপিদ্ধাৰ মনত
বিস্ময়মিশ্ৰিত আনন্দ হ’ল। মুখাপিদ্ধাই
মুনিক সুধিলে, “এতিয়াহে মই বুজি
পাইছোঁ যে—মানৱশিশুৱে কেনেকৈ বাঘৰ
পোৱালিৰ সৈতে হেলাবঙে ধেমালি-ধুমুলা
কৰে—মানৱশিশুক কেনেকৈ ভালুকে পৰ
দি বৈ থাকে। —হে মহাত্মা! সেই মানৱ-
শিশুটিনো কোন—মই সুধিব পাৰোঁনে?”

“পাৰা, সুধিব পাৰা।” মুনিয়ে ক’লে,
“কিন্তু তোমাৰ কথাৰ উত্তৰ দিয়াৰ আগতে
তুমি কোন মোক ক’বানে?”

মুখাধাৰী মুহূৰ্তৰ বাবে মৌন হৈ
থাকিল আৰু পাছ মুহূৰ্তত তেওঁৰ মুখৰ
মুখাখন গুচাই ল’লে আৰু মুনিক ক’লে,
“হে মহাত্মা, মই আপোনাৰ ওপৰত
নিৰ্ভৰ কৰিছোঁ।”

মুনিয়ে শান্ত ভাবে ক’লে, “মহাৰাজ,
সেই মানৱশিশুটি হ’ল—তোমাৰ পুত্ৰ।”

মহাৰাজ শাস্তিদ্বেৰ বিস্মিত-অভিভূত
হ’ল আৰু তেওঁৰ চকুযুৰিও তৎক্ষণাৎ
সেমেকি আহিল।

“মহাৰাজ, তুমি যদিহে জীয়াই আছা, নিশ্চয় তোমাৰ বাণী আৰু ৰাজকুমাৰক বিচাৰি ওলাবাহি—এই দৃঢ় ধাৰণা মোৰ আগৰেপৰাই আছিল। ৰাজপুত্ৰক মোৰ হাতত সঁপি বাণীয়ে দেহত্যাগ কৰিলে। তুমি এতিয়াও জীয়াই আছা বুলি তেওঁ জনাইহেঁতেন—কিছু শাস্তিৰে লোকাহুৰিত পাৰিলেহেঁতেন।” মুনিয়ে ক’লে।

উতলি উঠিব ধৰা আবেগৰ ঢৌক দমন কৰি মহাৰাজ শাস্তিদেৱে সুধিলে, “তাৰ পাছত কি হ’ল?”

“তাৰ পাছত মই তেওঁক—সৌ তাত—” বুলি কৈ মুনিয়ে বাণীৰ শেষ শব্দালৈ

আঙুলিয়ালে। এই শেষশব্দা আছিল এচটা সুন্দৰ শিল, আৰু সেই শিলচটাৰ ওপৰত আছিল ফুল। মুনি জয়ানন্দই পুনৰ ক’লে, “ৰাজপুত্ৰই প্ৰতিদিন তেওঁৰ মাতৃৰ সমাধিস্থলক ফুলেৰে পূজে।”

এই কথা শুনি মহাৰাজে আৰু নিজক সংযত কৰিব নোৱৰা হ’ল। তেওঁ সেই সমাধিস্থললৈ গৈ মূৰ দৌৱালে আৰু উচুপিবলৈ ধৰিলে। মুনিয়ে মহাৰাজক শাস্তি-বচনেৰে সান্ত্বনা দিলে।

অলপ সময়ৰ অন্তত ক্লিষ্ট সংযত হৈ মহাৰাজ শাস্তিদেৱে মুনি জয়ানন্দক সুধিলে, “হে মহাত্মা, মই মোৰ পুত্ৰটিক ক্ষন্তেকৰ বাবে হ’লেও চাব পাৰোঁনে?”

“নিশ্চয় পাৰিব। মোৰ সিমান একো আপত্তি নাই।” মুনিয়ে ক’লে।

ৰাজা শাস্তিদেৱে কেইক্ষন্তেকমান মৌন হৈ থাকিল আৰু তাৰ পাছত মুনিক ক’লে, “হে মহাত্মা, আপোনাৰ মনত অন্য কথাই কিছু চোঁ তুলিছে বুলি মোৰ অনুমান হৈছে। আপুনি পূৰ্ণ সন্মতি প্ৰদান নকৰা-লৈকে মই মোৰ পুত্ৰক চাবলৈ নাযাওঁ।”

“হে ৰাজন্, ৰাজপুত্ৰ প্ৰকৃতিৰ কোলাত প্ৰতিপালিত হৈছে আৰু মোৰপৰা সামান্য বিদ্ভাভাসো কৰা হৈছে। আমাৰ ৰাজপুত্ৰ অতি তীক্ষ্ণ বুদ্ধিসম্পন্ন। তোমাক দেখা-

মাত্ৰেই ৰাজপুত্ৰই বুজি পাব যে তুমি তাৰ পিতৃ। আৰু তেতিয়া — আমাৰ ৰাজপুত্ৰই সকলো কথা অৱগত হ'ব আৰু একে একে সকলো কথা শুনি বীৰসিংহৰ ষড়যন্ত্ৰৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিশোধ ল'বলৈ মন মেলিব। আৰু তেতিয়া — ৰাজপুত্ৰৰ জীৱনত যি অশান্তিৰ ঢৌ উঠিব—তাৰে তেওঁৰ জীৱনৰ বৰ্তমান ধাৰা বিনষ্ট হ'বৰ সমধিক সম্ভাৱনা।” মুনি জয়ানন্দই ক'লে।

“হয়, আপোনাৰ কথা সত্য।” মহাৰাজ শান্তিদেৱে কবুল কৰিলে।

“এতিয়া এই মুহূৰ্তত নহ'লেও— আগলৈ ৰাজপুত্ৰৰ মানসিক অৱস্থা

এনেকুৱাই হ'ব। মোৰ মতে—পিতা-পুত্ৰৰ মিলনত আৰু কিছু সময় ল'লেহে ভাল।” মুনিয়ে পৰামৰ্শ আগ বঢ়ালে।

“হে মহাত্মা! আপোনাৰ আজ্ঞা শিৰোধাৰ্য্য। পুত্ৰ—আপোনাৰ ওচৰতে ডাঙৰ-দীঘল হোৱা ভাল।” মহাৰাজ শান্তিদেৱে ক'লে।

“কিয়? কিয় এনেকৈ কৈছা?” জয়ানন্দ মুনিয়ে আচৰিত হৈ সুধিলে, “তোমাৰ পুত্ৰ মোৰ ওচৰত ডাঙৰ-দীঘল হোৱাৰ তাৎপৰ্য্য কি?”

“কিয়নো—আপুনি তাক যিধৰণে শিকাব পাৰিব, মই নোৱাৰিম। আপোনাৰপৰা যিবোৰ সা-সুবিধা সি পাই আছে, মই নোৱাৰিম। আৰু এতিয়া মোৰ কিমান গুৰুদায়িত্ব!” ৰজাই ক'লে।

“কি গুৰুদায়িত্ব?” মুনিয়ে সুধিলে।

“হে মহাত্মা, শান্তিপুৰ ৰাজ্যৰ বৰ্তমান অৱস্থা সম্বন্ধে আপুনি কিমানখিনি অৱগত—নাজানে। বীৰসিংহই মোক, ৰাণীক আৰু ৰাজকোঁৱৰকো হত্যাৰ চক্ৰান্ত কৰিছিল। মই এতিয়া জীৱিতনে মৃত—বীৰসিংহই তাকো নাজানে। ৰাণী আৰু নৱজাত ৰাজকোঁৱৰৰ কি হ'ল—তাকো সি নাজানে। বীৰসিংহই মোৰ পিছ লোৱা নাই, প্ৰকৃতপক্ষে মইহে তাৰ পিছ

লৈছে, আৰু মই তাক বিতাড়িত কৰাৰ
প্ৰতিজ্ঞা কৰিছোঁ। বীৰসিংহই মোক আৰু
মোৰ পুত্ৰ-পত্নীক বিচাৰি আনকি চুবুৰীয়া
ৰাজ্যসমূহতো চলথ কৰি ফুৰিছে। অমৃত-
পুৰী অধিকাৰৰ বাবে আক্ৰমণ কৰি সি
বাককৈ পৰ্য্যুদন্ত হৈছে, যদিও তাৰ
পাছতো সি পুনৰ তাৰ সৈন্যবাহিনীক
চিৰ্জিল লগাই পুনৰ আক্ৰমণ কৰাৰ
বাবো যো-জা কৰি আছে। এই কাৰণে
প্ৰজাবৰ্গৰ ওপৰত কৰৰ নামত অত্যাচাৰ
কৰিছে। বীৰসিংহৰ এনেবোৰ অতপালিক
বন্ধ কৰিবলৈ মই প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ।” মহাৰাজ
শান্তিদেৱে ক’লে।

মুনিয়ে মূৰ ছুপিয়াই ক’লে, “মহাৰাজ,
শান্তিপুৰ ৰাজ্যৰ সকলো কথা মই জ্ঞাত
আছোঁ। বীৰসিংহৰ অতপালিৰ সমুচিত
উত্তৰ দিয়াৰ কাৰণে যে শান্তিপুৰৰ এচাম
যুৱক বুকু ফিন্দাই থিয় দিছে—আৰু
বীৰসিংহই সেই দেশভক্ত যুৱকসকলকো বধ

কৰিবলৈ আদেশ দিছে—তাকে মই নজনা
নহয়। চাব লাগিব—ধূৰ্ত বীৰসিংহক শিক্ষা
দিওঁতে দেশৰ সম্ভাৱণ প্ৰজাৰ যাতে
কোনো অনিষ্ট নহয়। বীৰসিংহক খেদোঁতে
প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ যুৱকটামেই যথেষ্ট। তুমি
কি কোৱা?”

“ওঁ, আপোনাৰ কথা ঠিক।” মহাৰাজে
মুনি জয়ানন্দক কিছু চিন্তিত তথা
বিভ্ৰান্তভাবে ক’লে।

“তেনেহ’লে—তুমি এটা কাম কৰা।
সেই যুৱকসকলক শান্তিপুৰৰ এই সুগভীৰ
অৰণ্যত একত্ৰিত কৰি—সিহঁতক যুদ্ধমিপুণ
হিচাপে গঢ়ি তোলাৰ বাবে তুমিয়েই
দায়িত্ব লোৱা।” মুনিয়ে মহাৰাজ
শান্তিদেৱক ক’লে।

“আপোনাৰ আজ্ঞা শিৰোধাৰ্য্য।”
এই বুলি কৈ মহাৰাজ শান্তিদেৱে মুনি
জয়ানন্দৰ অনুৰোধলৈ তেওঁৰ পৰিপূৰ্ণ
সন্মতি জ্ঞাপন কৰিলে। [আগলৈ

চুকচুকা চুকলি

ভীমৰাজ আৰু বামৰাজ আছিল পৰস্পৰৰ বন্ধু। হঠাৎ দুজনৰ মাজত কিবা কথাত অবিৱৰ্ত্তি লাগিল, দুয়ো দুয়োকো এৰাই চলা হ'ল।

এদিন গাঁৱৰ শিবদ'লৰ ওচৰত হঠাৎ দুয়োৰো মাজত দেখাদেখি। তেতিয়া ভীমৰাজে বামৰাজক ক'লে, “চোৱাঁ বাম, আমি হ'লোঁ মানুহ, আৰু মানুহ হ'ল বুদ্ধিমান প্ৰাণী। যিকোনো কথাতে অবিশ্বাস কৰাটো অৰ্থহীন কথা, আগ-পাছ গণিব লাগে। মুক্তা এৰি শুক্ল ল'ব নাপায়, এই চুকচুকা চুকলি খাব নাপায়।”

বামৰাজে ক'লে “তোমাৰ কথাৰ মাথা-মুণ্ড মই ঠাৱৰ কৰিব পৰা নাই। কথা কি—”

“ঠিক আছে, মাথা-মুণ্ড ঠাৱৰ কৰিবাইবা কেনেকৈ? কিন্তু কাপোৰৰ তলত কিলাকুটি চেলইতৰ কথা নিশ্চয় ঠাৱৰ কৰিব পাৰিছা? চুকচুকা চুকলিবিলাক ভালেই, কি কোৱা?” ভীমে সোধিলে।

“আৰে—এনেকৈ অলোঁ-তলোঁ নামাতি চাফ চাফকৈ কোৱাচোন কি ক'বা?”

“শুনিলোঁ—তুমি ৰাজেন্দ্ৰৰ চুকলিখোৱিত ভোল গৈ মোৰ লগত মাত-বোল বন্ধ কৰিছা। মোৰ শেষ অৱস্থালৈকে চাবা বুলি ৰাজেন্দ্ৰক তুমি কোৱা নাই জানো? তুমিয়েই কোৱাচোন বাম, কোনোবাই কাউৰীয়ে কাণ লৈ গ'ল বুলি ক'লেই তুমি কাউৰীৰ পিছে পিছে খেদিবানে?” ভীমে সোধিলে।

বামৰাজে ইহি মাৰি ক'লে, “ৰাজেন্দ্ৰৰ ওচৰত তোমাৰ নামত তেনেকৈ কৈছিলোঁ বুলি কেনেকৈ জানিলা তুমি?”

ভীমৰাজে ক'লে, “মোক এইবোৰ কথা উপেন্দ্ৰই কৈছিল।

“বাক, ভীম, তুমি মোক কৈছা যে—চুকচুকা চুকলি খাব নাপায়। কিন্তু তুমি লোকৰ কাণেৰে যি খালা—তাকনো কি কোৱা যায়?” বামৰাজে সোধিলে।

তেতিয়াহে বামৰাজে নিজৰ ভুল বুজি পালে আৰু হো হোৱাই ইহিবলৈ ধৰিলে।

—কমলা কলিতা

মোহনী-বাণ

দৃঢ়প্রতিজ্ঞ বজা বিক্রমাদিত্যই পুনৰ সেই গছজোপাত ওলমি থকা মৃতদেহটো নমাই আনি কান্ধৰ ওপৰত পথালিকৈ পেলাই লৈ গৈ থাকোঁতে মৃতদেহৰ মাজত থকা বেতালে কৈ উঠিল, “হে বজা, এই ভয়ানক আউঁসীৰ ঘোপ মৰা এক্কাৰৰ মাজত প্ৰতি নিশা তুমি মৃতদেহ কঢ়িয়াই ফুৰি কি যে অলৌকিক বস্তু বিচাৰি ফুৰিছা, তুমিহে জানা। কিন্তু জানি থোৱা ভাল যে—সদায় দুখ কৰিলেই মুখ নভৰে। তুমি যদি ইমান শ্ৰম কৰি কিবা গুপ্তধন বা কোনোবাজনী সুন্দৰী নাৰীক লাভ কৰিবা বুলি ভাবিছা, তোমাৰ সেই আশা ফলস্ৰুতি নহ’বও পাৰে। মোৰ কথাৰ উদাহৰণস্বৰূপে এজন বাজকোঁৱৰৰ কাহিনী কওঁ শুনা।” বেতালে মণিদ্বীপৰ বাজকোঁৱৰৰ কাহিনী ক’বলৈ ধৰিলে :

‘বেতাল-কথা’

বহু পুৰণি দিনৰ কথা। মণিদ্বীপ
ৰাজ্যৰ ৰজা মাণিক্যবৰ্মাদেৱৰ পুত্ৰ সুধীৰৰ
বয়স তেতিয়া বিছ বছৰ মাথোন। সুধীৰ
হ'ল মাণিক্যবৰ্মাদেৱৰ ভাটী বয়সৰ একমাত্ৰ
পুত্ৰ। গতিকে—সুধীৰৰ বিছ বছৰ বয়সতে
মাণিক্যবৰ্মা বৃদ্ধ হ'ল আৰু মৃত্যুকাল
সমীপৱৰ্তী জানি তেওঁ এদিন সুধীৰক
বত্নগিৰি ৰাজ্যৰ ৰাজকুঁৱৰী বত্নপ্ৰভাক
বিবাহ কৰিবলৈ আৰু লগতে ৰাজ-
কাৰ্য্যতো অংশ গ্ৰহণ কৰি সিংহাসনৰ
দায়িত্বভাৰ তথা দেশৰ শাসন ভাৰ গ্ৰহণ
কৰাৰ বাবেও প্ৰস্তুত হ'বলৈ ক'লে।

বিবাহৰ কথাত মতামত পাছদিনা

গধূলিতে দিব বুলি কৈ সুধীৰ তাৰ কক্ষলৈ
গ'লগৈ। যোৱাৰ সময়ত মাণিক্যবৰ্মাই
সুধীৰৰ হাতত বত্নপ্ৰভাৰ ছবি এখন দিলে।

সেই নিশা সুধীৰে এক আশ্চৰ্য্য
সপোন দেখিলে। সপোনত সুধীৰে এজনী
অতি কপৰতী যুৱতীক দেখা পালে।

সুধীৰ টোপনিবপৰা জাগি উঠিল
আৰু ৰাতি পুউৱালৈকে কেৱল সেই
'সপোন সুন্দৰী'ৰ কথাৰে ভাবি থাকিল।
সুধীৰে ভাবিলে যে এই সপোন সুন্দৰীক
নিশ্চয় ক'ৰবাত নহয় ক'ৰবাত বিচাৰি
পোৱা যাব, আৰু যদি বিয়া কৰাব লাগে,
তেনেহ'লে নিশ্চয় এইকে বিয়া কৰাব।

পাছদিনা সুধীৰে তাৰ পিতৃ মাণিক্য-
বৰ্মাক ক'লে, “দেউতা, মই দেশৰ প্ৰকৃত
অৱস্থাৰ বুজ ল'বলৈ কিছুদিনৰ বাবে
আমাৰ দেশখনৰ চুকে-কোণে ভ্ৰমি
ফুৰিম। ভৱিষ্যতত দেশ-শাসনৰ দায়িত্বভাৰ
কঢ়িয়াবলৈ হ'লে এই প্ৰকাৰৰ ভ্ৰমণৰ
আৱশ্যকতা আছে বুলি মই ভাবোঁ।
বিবাহৰ কথা—তাৰ পাছতহে ভাবিম।
এই বিষয়ে আপোনাৰ মতামত কি কওক।”

পুত্ৰৰ প্ৰস্তাৱত পিতৃ সন্মত হ'ল।
পুত্ৰ সুধীৰ ৰাজকোঁৱৰৰ সাজ-পাৰ পৰি-
ত্যাগ কৰি সাধাৰণ মানুহৰ ভেশ লৈ
ঘোঁৰাৰ পিঠিত উঠি দেশ ভ্ৰমিবলৈ ওলাল।

লগতে—সেই 'সপোন সুন্দৰী'ক বিচাৰি
উলিয়াবলৈকে। ওলাল।

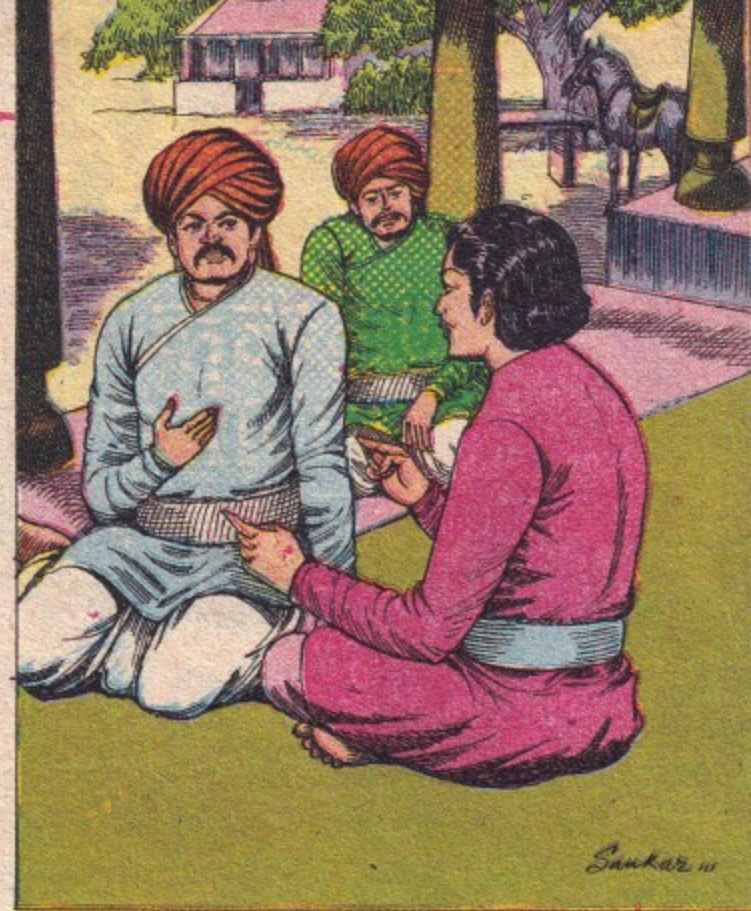
এমাহ গ'ল দুমাহ গ'ল তিনিমাহো
পাৰ হ'ল; কিন্তু সেই সপোন সুন্দৰীৰ
কোনো ভেদ পোৱা নগ'ল। তাৰ পাছত
আৰু দুমাহমান অতিক্ৰান্ত হ'ল; কিন্তু
'সপোন সুন্দৰী'ৰ দেখা নিমিলিল।

এতিয়া ৰাজকোঁৱৰ সুধীৰৰ অৱস্থা
অতি বেয়া। অতিপাত ঘূৰি ফুৰাজনিত
শ্ৰমেৰে সুধীৰ কাতৰ হৈ পৰিল।
স্নানাহাৰৰ ঠিক-ঠিকনা নথকাত দেহও
বিনষ্ট প্ৰায় হ'ল। সুধীৰৰ দেহ-মন
বিপৰ্য্যস্ত হ'ল।

এদিন সুধীৰৰ গৈ গৈ ছপৰীয়াৰ পৰতে
নৈৰ পাৰ পালেগৈ। ঘোঁৰাটোক চৰিবলৈ
এৰি দি এজোপা গছৰ তলত সি দ্বিৰণি
ল'বলৈ বহিল। নৈৰ পৰা বলি অহা
জুৰ বা'-ই ভাগৰি পৰা সুধীৰক জুৰ
পেলালে, টোপনিৰ জ্বেলকা লাগিল।

যেতিয়া সুধীৰৰ টোপনি ভাগিল,
তেতিয়া ঘোঁৰাটোক তাত দেখা নাপালে।
ঘোঁৰাটোক বিচাৰি নৈৰ পাৰ পালেগৈ
সুধীৰে। তাত, নৈৰ ঘাটত তেতিয়া
এজনী যুৱতীয়ে গা ধুই আছিল।

সুধীৰে সেই যুৱতীক সুধিলে, “তুমি
বাক—ইয়াত — ক'বাত ঘোঁৰা এটাক

দেখা পাইছানে?”

হঠাৎ এজন মানুহৰ কণ্ঠস্বৰ শুনি
যুৱতীয়ে টক খাই উঠি পিছ ফাললৈ
ঘূৰি চালে আৰু ৰাজকোঁৱৰ সুধীৰে অপাৰ
বিস্ময়ৰে দেখা পালে—নৈৰ ঘাটত গা
ধুই থকা এইজনীয়েই হ'ল তাৰ সেই
'সপোন সুন্দৰী'!

সুধীৰে তাৰপৰা ততাতৈয়াকৈ গুচি
যাবলৈ ধৰা যুৱতীক বখাই তাৰ সপোনৰ
বৃত্তান্ত বিবৰিলে আৰু শেষত ক'লে,
“গতিকে — মই তোমাক মোৰ জীৱন-
লগৰী অৰ্থাৎ পত্নীৰূপে পাব খুজিছোঁ।”

সুধীৰে কথাষাৰ ক'বলৈ পালেহে,

যুৱতীজনী তাৰপৰা তীব বেগে দৌৰি পলাবলৈ ধৰিলে। সুধীৰেও যুৱতীৰ পিছ ল'লে, আৰু পিছে পিছে গৈ গৈ যুৱতীৰ পঁজাঘৰ পালেগৈ।

সুধীৰ যেতিয়া যুৱতীৰ ঘৰৰ আগত ব'লগৈ, তেতিয়া ঘৰটোৰপৰা কোনো সামান্য শব্দও নুঠিল। কেইকোন্টেকমানৰ পাছত হঠাৎ ঘৰৰ ছৱাৰ খুলি এজন বুঢ়া মামুহ ওলাই আহিল আৰু গহীন-গম্ভীৰ কণ্ঠেৰে সুধীৰক ক'লে, “তুমি কোন? তুমি কোন গাঁৱৰপৰা আহিছা? তোমাৰ পিতৃ-মাতৃ কোন? তুমি মোৰ ছোৱালী-জনীক সপোনত দেখা পাই তাইক বিয়া

কৰাবা বুলি কৈছা যে—এনেবোৰ কথা বাক শোভননে? মোৰ কথাৰ উত্তৰ দিয়া।”

ভাঁৱৰী পকীয়া বুঢ়াৰ কথা শুনি সুধীৰ ব' লাগি বুঢ়ালৈ চাই থাকিল আৰু তাৰ পাছত হতাশ কণ্ঠেৰে ক'লে, “বাবা, আপোনাৰ সকলো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ মই এঘাৰ মাত্ৰ কথাৰে দিওঁ। —মই—মই—মই এটি বেওকুক।”

এই কথা কৈয়েই সুধীৰ মুহূৰ্তৰ বাবেও ইমান দিন ধৰি বাটে বাটে ঘূৰি বিচাৰি উলিউৱা সেই অপূৰ্ব কপৰতী সপোন স্মৃতিৰীলৈ ঘূৰিও নাচালে।

ৰাজধানী পাই পোনে পোনেই ৰাজ-প্ৰাসাদলৈ গৈ সুধীৰে তাৰ দেউতাক মাণিক্যবৰ্মাদেৱক ৰত্নপ্ৰভাক বিয়া কৰাব বুলি কৈ দিলে। পুত্ৰৰ এই বাঞ্ছিত সিদ্ধান্তৰ কথাত বৃদ্ধ মাণিক্যবৰ্মা পৰমপৰিতুষ্ট হ'ল।

তাৰ পাছত এদিন মহা সমাৰোহৰে সৈতে ৰাজকোঁৱৰ সুধীৰে ৰাজকুঁৱৰী ৰত্নপ্ৰভাক বিয়া কৰালে আৰু বৃদ্ধ পিতৃ মাণিক্যবৰ্মাৰ মৃত্যুৰ অন্তত সিংহাসনত অধিষ্ঠিত হৈ সুকলমে ৰাজ্য শাসন কৰিবলৈ ধৰিলে।

এই কাহিনী কোৱাৰ অন্তত বেতালে বিক্ৰমাদিত্যক পুনৰ সুধিলে, “হে ৰাজন্! ৰাজকোঁৱৰ সুধীৰে কিমান যে পৰিশ্ৰম

কৰি শীত গ্ৰীষ্ম বৰ্ষালৈ উপেক্ষা কৰি
বিচাৰি বিচাৰি তাৰ সপোনত দেখা
সুন্দৰী যুৱতীক উলিয়ালে। তথাপি—
পাছত সুধীৰে তেনেকুৱা ছৰ্বোধ্য আচৰণ
কৰিলে কিয়? আৰু—সেই যুৱতীৰ বৃদ্ধ
দেউতাকৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত সুধীৰে নিজক
'বেণ্ডুক' অৰ্থাৎ—সুধীৰে নিজক এটা
অজমুখ বুলি ক'লে কিয়? আৰু—
সপোনসুন্দৰীক পায়ো হেৰুৱালে কিয়?
মোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ জানিও সঠিককৈ নিদিলে
—তোমাৰ মূৰ ফাটি চাবিফাল হ'ব।”

বেতালৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত বিক্ৰমাদিত্যই
ক'লে, “ৰাজকোঁৱৰ সুধীৰ বেণ্ডুক বা
বা অজমুখ নাছিল, বা সপোন সুন্দৰীক
পায়ো হেৰুৱাৰ প্ৰশ্নও নাছিল। সপোনত
দেখা পোৱা সুন্দৰী যুৱতীক এনেকৈ
বিচাৰি বিচাৰি উলিউৱাটো কোনো
বিচাৰ-বিবেচনা নথকা মানুহৰ কাম
নহয়। যুৱতীৰ বুঢ়া দেউতাকৰ প্ৰশ্ন

শুনি সুধীৰে সঁচা কথাবোৰ উপলব্ধি
কৰিব পৰা হৈছিল। নিজৰ জীয়েকক
বিয়া দিবৰ কাৰণে যে মানুহে যুৱক
এজনক কিমান অবিশ্বাস কৰিব পাৰে—
বুঢ়াৰ কথাত সুধীৰৰ সেই উপলব্ধি
হৈছিল। এই যুৱতী ৰাণী হোৱাৰ
উপযুক্ত হ'বনে নহ'ব—সেই কথাও
সুধীৰে তেতিয়া বিবেচনা কৰিছিল।
নাৰীৰ ক্ষেত্ৰত কেৱল কপাৱতী হোৱাটোৱেই
যে যথেষ্ট নহয়, যথেষ্ট বুদ্ধি-বিবেচনাও
থাকিব লাগে—সপোন সুন্দৰীৰ আচাৰ-
আচৰণলৈ চাই সুধীৰৰ সেই বোধোদয়
হৈছিল। —এই কাৰণেই সুধীৰে সপোন
সুন্দৰীৰ মোহ এৰি আবেগিক নহৈ
পোনে পোনেই ৰাজধানীলৈ গৈ নিজৰ
যথোচিত কৰ্তব্য সমাপন কৰিছিল।”

বিক্ৰমাদিত্যই এই কথা কোৱাৰ লগে
লগেই বেতালে শ'টো লৈ পুনৰ সেই
গছজোপাৰ ওচৰলৈ উভতি গ'ল। [কল্পিত

বুদ্ধিৰে বিবুদ্ধি

অসম্ভাৱতী নগৰত যাত্ৰীসকলৰ সুবিধাৰ বাবে এখন ডাঙৰ খাজিখোৱা আছিল। এই খাজিখোৱা তথা যাত্ৰীনিবাস সদায় বিভিন্ন ঠাইৰ বিভিন্ন ধৰণৰ যাত্ৰীৰে ভৰপূৰ হৈ থাকিছিল।

এই খাজিখোৱাত তথা যাত্ৰীনিবাসত বহুদূৰৰপৰা অহা আঢ্যৱন্ত যাত্ৰী বীৰবাহুৱে আশ্ৰয় ল'লে। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ, তৃতীয় নিশা বীৰবাহুৰ ওচৰত থকা সোণৰ কঙ্কণ এপাট চুৰি হ'ল। এই চুৰিৰ ঘটনাৰ কথা বীৰবাহুৱে খাজিখোৱাৰ মালিকক ক'লেগৈ।

খাজিখোৱাৰ মালিকে বীৰবাহুৰ কোঠাটো তন্ন তন্নকৈ চালে আৰু তাৰ পছত এই কোঠাত কাম-বন কৰা তথা বীৰবাহুৰ আলপৈচান ধৰা তোলাৰামক

মতাই আনাই বীৰবাহুৰ সোণৰ খাক অৰ্থাৎ সোণৰ কঙ্কণৰ বাবে সুধিলে।

শুনি তোলাৰামে অতি আচৰিত হৈ খাজিখোৱাৰ মালিকক ক'লে, “মালিক, এই কঙ্কণৰ কোনো কথা মই নাজানো।”

তাৰ পাছত তোলাৰাম থকা কোঠাত বিত বিতকৈ বিচাৰি চোৱা হ'ল, তাৰ কাপোৰ-কানি বা আন য'ত যি য'ত যি থাকিল জাৰি-জোকাৰি চোৱা হ'ল। কিন্তু একো লাভ নহ'ল। তেতিয়া খাজিখোৱাৰ মালিকে তোলাৰামক বজাৰ চিপাহীহঁতৰ হাতত গটাই দিলে, আৰু চিপাহীহঁতে তোলাৰামক নি বজাৰ সমুখত থিয় কৰালে।

চিপাহীহঁতৰ মুখে ঘটনাৰ কথা শুনি কিছু সময়ৰ বাবে বজা নিমাতে থাকিল।

তেওঁ ভাবিলে : এনেবোৰ ঘটনাত অপৰাধীয়ে নিজেই অপৰাধ স্বীকাৰ নকৰিলে কৰিবলগা প্ৰায় একো নায়েই। এই ঘটনাত — হয় তোলাৰাম চোৰ, নহ'লে বীৰবাহু মিছলীয়া।

হঠাৎ বজাৰ মনত সন্দেহ এটাই উক দিলে। কিবা কামত বীৰবাহু ৰাজধানীলৈ আহিছিল। গতিকে—মিছাকৈ তোলাৰামৰ নামত অভিযোগ কৰিব কিয় বীৰবাহুৱে? এতেকে — তোলাৰাম নিশ্চয়েই চোৰ। যদিও পদে-প্ৰমাণে কোৱা টান। এতেকে তোলাৰামক বুদ্ধিবেহে কাবু কৰিব লাগিব। বুদ্ধিৰে বিবুদ্ধি কৰিব লাগিব।

বজাই তোলাৰামক ক'লে, “সোণৰ কঙ্কণৰ চিকমিকনিয়ে নিশ্চয় তোমাৰ মনটো দুৰ্বল কৰি পেলাইছিল। নহয় জানো? শুনা, মই তোমাক সামান্য সময় দিছোঁ, দোষ স্বীকাৰ কৰা, মই তোমাক এতিয়াই মুক্তি দিম।”

তোলাৰাম অলপো উত্তেজিত, বা বিচলিত নহ'ল। সি অত্যন্ত শান্ত কঠেৰে ক'লে, “মহাৰাজ, এই কঙ্কণৰ কোনো কথা মই নাজানো।”

তেতিয়া বজাই ৰাজসভাৰ বিদূষক চাকহাসলৈ চাই পঠালে। চাকহাসে তাৰ বাক-চাতুৰ্য্যেৰে তোলাৰামৰ তলৰ জিভা

ওপৰ কৰাওক—এয়ে যে মহাৰাজৰ মনৰ ইচ্ছা—চাকহাসে খোৰতে বুজি পালে।

চাকহাসে গহীন কঠেৰে তোলাৰামক সুধিলে, “এই মানুহজন তোমালোকৰ স্বৰাইখানাত কেতিয়া আহিছিল?”

“তিনি দিনৰ আগতে, হুজুৰ!” তোলাৰামে ক'লে।

“তেওঁৰ সোণৰ কঙ্কণপাট—দেখাত কেনেকুৱা আছিল?” চাকহাসে সুধিলে।

তোলাৰামে উত্তৰত ক'লে, “কঙ্কণৰ কথা মই নাজানো।”

তাৰ পাছতো চাকহাসে বহু ধৰণে তোলাৰামক তলা-ওপৰাকৈ চালে; কিন্তু

তথাপি একো তোলা-মহা নাপালে।

তেতিয়া বিদূষক চাকহাসে ক'লে,
“মহাৰাজ, তোলাৰাম নিৰ্দোষ। চোৰৰ
মনত একেবাৰে ভয়-ভীত নহ'ব — এই
কথা হ'বই নোৱাৰে। কিবা নহয় কিবা
কথাত চোৰে চুৰিৰ কথা নিজেই উলিয়াব।
কিন্তু—তোলাৰামৰ ক্ষেত্ৰত তেনে প্ৰমাণ
নাই। গতিকে—তাক মুক্তি দিয়াটোৱেই
সঠিক হ'ব, মহাৰাজ।”

চাকহাসৰ কথা শুনি মুচুককৰে হাঁহি
বজাই ক'লে, “কিন্তু—তোলাৰাম যে এক
মস্ত ডাঙৰ অভিনেতা নহয়—কেনেকৈ
জানিলা সেইটি কথা?”

“হয়, মহাৰাজ, মুখত নিমখ ভৰাই
চেনিৰ অভিনয় কৰাৰ দৰে কোনো নাই বা
নোলাব বুলি মই নকওঁ। এনেকুৱা এজন
অভিনেতাক বিচাৰি পাল—আমাৰ ৰাজ-
দৰবাৰত স্থান দিয়া যাব —সেই কথাতো
নিশ্চয় আপোনাৰ আপত্তি নহ'ব। আৰু

তেনেকুৱা অভিনেতা পোৱা যায়েই যদি—
সোণৰ কঙ্কণ এপাট আপুনিয়েই তাক
উপহাৰ দিব বুলি আশা কৰিব পাৰি।”
চাকহাসে হাঁহি হাঁহি ক'লে।

হঠাৎ তোলাৰামে হাত যোৰ কৰি
বজাক ক'লে, “পৰ্ভু মহাৰাজ! মোক
ক্ষমা কৰক। বীৰবাহুৰ কঙ্কণ ময়েই চুৰ
কৰিলোঁ। মই যদি নকওঁ বুলি স্থিৰ কৰোঁ,
পৃথিৱীৰ কোনো শক্তিয়েই মোক কোৱাব
নোৱাৰে। একমাত্ৰ সেই কাৰণেই
আপোনালোকেও পৰা নাই।”

“মহাৰাজ, ইমান ভয়াবহ বিপজ্জনক
চোৰক যাৱজ্জীৱন কাৰাদণ্ড দান
কৰাটোৱেই কিজানি সংগত হ'ব।”
চাকহাসে ক'লে।

মহাৰাজে তোলাৰামক যাৱজ্জীৱন
কাৰাদণ্ডেৰে দণ্ডিত কৰিলে আৰু অপূৰ্ব
বুদ্ধি-চাতুৰ্য্যৰ শলাগ লৈ বিদূষক চাকহাসক
যথোচিত পুৰস্কৃত কৰিলে।

জ্ঞান-ভাণ্ডাৰ

তেওঁনো কোন

তিৰুচিৰাপল্লীৰ বজা বিজয়বংগ চোকলিংগমৰ মনত এদিন ভাব হ'ল : নগৰৰ প্ৰধান মন্দিৰৰ ওচৰত থকা সাধু গৰাকীৰ প্ৰতি বিশেষ শ্ৰদ্ধা তথা ভক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিব লাগিব। তেওঁ এই সাধুগৰাকীক কিবা মূল্যবান সামগ্ৰী দিব বুলি স্থিৰ কৰিলে।

নগৰৰ বেপাৰী এজন কাশ্মীৰলৈ বেপাৰ কৰিবলৈ যাব বুলি শুনি বজাই বেপাৰীজনক কাশ্মীৰৰপৰা অতি মূল্যবান সোণৰ গুণাৰে বন কৰা উণী চাদৰ আনিবলৈ অনুৰোধ কৰিলে। বেপাৰীজনে কাশ্মীৰত পোৱা সৰ্বোত্তম উণী চাদৰ আনি দিলে বজাক। বজাই সাধু গৰাকীক মতাই অনাই ৰাজসভাত সেই চাদৰখন সাধুক দি সন্মান জ্ঞাপন কৰিলে।

পাছদিনা এজন ৰাজকৰ্মচাৰীয়ে বজাক ক'লেহি, “মহাৰাজ, আপুনি সাধুক প্ৰদান কৰা চাদৰখন সাধুৱে এজনী ভিখাৰিনীক দিলে।”

ক্ষুব্ধ বজাই সাধুক পুনৰ মতাই অনাই কথাটো সাধুক সোধাত সাধুৱে ক'লে, “হয়, মই এগৰাকী দিব্যমাতৃক চাদৰখন দিলোঁ।”

বজা বিস্ময়ত স্তব্ধ হৈ গ'ল। পাছ মুহূৰ্ততে তেওঁ ভাবিলে : এজন সাধুৰ ওচৰত প্ৰতিজন মানুহেই হ'ল ঈশ্বৰ।

এই সাধু গৰাকী কোন আছিল।

[উ: ৩৬ পৃ:]

আমি জ্ঞানো নে ?

১. আমি বাস কৰা এই পৃথিৱীখন কেতিয়া সৃষ্টি হৈছিল ?
২. পৃথিৱীত প্ৰাণীৰ সৃষ্টি কেতিয়া হৈছিল ?
৩. ‘বিশ্ব’ শব্দটোৰ অৰ্থ কি ?
৪. মংগলগ্ৰহলৈ যোৱা মহাশূন্যযানৰ নাম কি ? সেই মহাশূন্যযানে কেতিয়া মংগল পাইছিলগৈ ?
৫. গন্তব্যস্থান পাবলৈ সেই মহাশূন্যযানৰ কিমান সময় লাগিছিল ?
৬. এই মহাশূন্যযানে কিমান দূৰত্ব অতিক্ৰম কৰিবলগীয়া হৈছিল ?

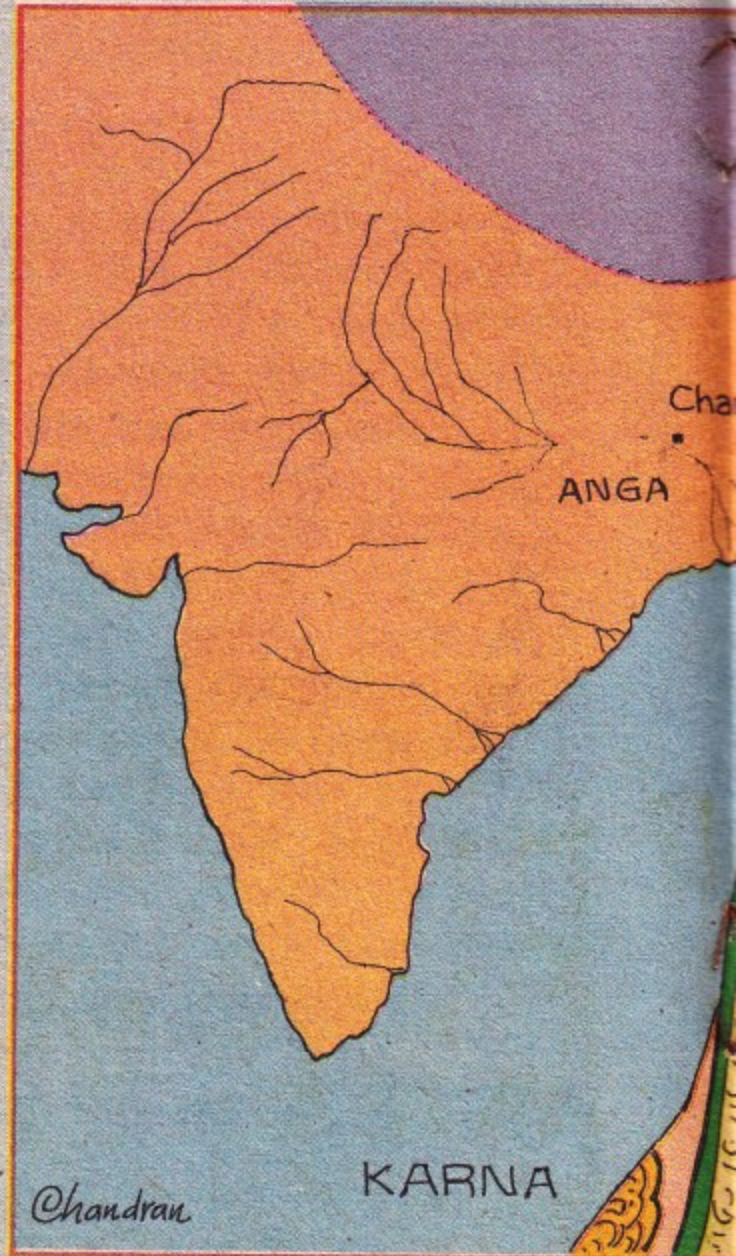
[উ: ৩৬ পৃ:]

অংগৰাজ্যৰ কথা উত্থাপিত হোৱামাত্ৰেই মহাভাৰতৰ দাতা কৰ্ণৰ নাম মনৰ দাপোণত ভাহি উঠিব। দুৰ্ঘাধনে কৰ্ণক অংগৰ ৰজা পাতিছিল।

আজিৰ বিহাৰ ৰাজ্যৰ পূৰ্ব প্ৰান্তক একালত অংগ ৰাজ্য বুলি অভিহিত কৰা হৈছিল। তেতিয়াৰ কালত অংগ আছিল এক অতি সুসমৃদ্ধ ৰাজ্য। পাছত ই মগধ ৰাজ্যত বিলীন হৈ পৰিছিল। অংগ ৰাজ্যৰ ৰাজধানী চম্পা নগৰ আছিল ৰাজগীৰ পৰ্বতৰ পশ্চিমেদি প্ৰবাহিত গংগাৰ ওচৰত এক সুবন্দ্য নগৰ।

দ্বিতীয় খৃষ্টাব্দত ভাৰতবৰ্ষৰ 'অন্নম'লৈ (আজিৰ দিনৰ ভিয়েতনাম নামৰ দেশ) অসংখ্যাত হিন্দু যাত্ৰী-প্ৰবাসী হৈ গুচি গৈছিল, তেওঁলোকেই এই ৰাজ্য স্থাপনা কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ স্থাপিত ৰাজ্যৰ ৰাজধানীৰ নামকৰণ কৰিছিল 'চম্পা'।

একদা বিহাৰস্থিত এই সুপ্ৰাচীন অংগ ৰাজ্যৰ নাম কালক্ৰমে বিস্মৃতিৰ গৰ্ভতে বিলীন হৈ পৰিছিল। বৰ্তমান বিহাৰ ভাগলপুৰৰ ওচৰে-পাঁজৰে থকা 'চম্পানগৰ' আৰু 'চম্পাপুৰ' নামৰ গাঁও দুখনহে সেই তাহানিৰ কালৰ অতিকৈ মনমোহা

'চম্পা'ৰ, স্মৃতিক বহন কৰি আনে।

ভাগলপুৰলৈ ফুৰিবলৈ যোৱাসকল 'শিলামন্দিৰ আৰু গুহা দৰ্শন কৰিবলৈ আগ্ৰহী হয়; কিন্তু অনতিদূৰত থকা 'চম্পা'ৰ বিষয়ে এই যাত্ৰীসকলৰ আগ্ৰহ-

-চম্পা নগৰ

আকৰ্ষণ কোনেও জাগ্ৰত কৰাৰ প্ৰচেষ্টা
পৰিলক্ষিত নহয়। ভাগসপুৰৰ আশে-
কাষে আন ভালেমান দৰ্শনীয় স্থানও
নথকা নহয় আৰু দৰ্শনাৰ্থীসকল সেই
স্থানসমূহলৈ আগ্ৰহৰে নোযোৱাও নহয়।

সম্বাদ-বি-সম্বাদ

অনুকৰণও মহৎ কলা!

বিখ্যাত বিখ্যাত চিত্ৰশিল্পীসকলৰ শিল্পকৰ্মৰ
ছবছ অনুকৰণ কৰাৰ কথা বহুতেই জানে।
কেতিয়াবা কেতিয়াবা এই অনুকৰণ কৰা
শিল্পকৰ্মসমূহক প্ৰকৃত শিল্পকৰ্ম বুলিও বহুতে ভুল
নকৰা নতয়। দেখাত ছবছ একেই।

লণ্ডনস্থ বুটিছ মিউজিয়ামে এনেবোৰ
অনুকৰণ কৰা বিখ্যাত বিখ্যাত চিত্ৰশিল্পীসকলৰ
শিল্পকৰ্মৰ এক স্থায়ী প্ৰদৰ্শনী পাতিবলৈ ব্যৱস্থা
গ্ৰহণ কৰিছে। যদিও অনুকৰণ, তথাপি—
এনেহেন সুন্দৰ সৃষ্টিাত্মক মহৎ অনুকৰণকো
শিল্পকৰ্ম বুলিয়েই ক'ব লাগিব!

সাহিত্যলৈ এভুমুকি

১. এগৰাকী বিখ্যাত ইংৰাজ ঔপন্যাসিকৰ গ্ৰন্থত ভাৰতৰ কিছু প্ৰাচীন কথা লিপিবদ্ধ হৈছে। সেই ঔপন্যাসিক গৰাকী কোন?
২. তেওঁৰ বিখ্যাত গ্ৰন্থখনৰ নাম কি?
৩. স্কটল্যাণ্ডৰ কোনগৰাকী গ্ৰন্থকাৰ ভাৰতৰ পাঠকসকলৰ ওচৰত পৰিচিত?
৪. তেওঁৰ লিখিত বিখ্যাত উপন্যাস কোনখন?
৫. পৃথিৱীৰ অতি প্ৰাচীন ভাষা কোন ভাষা?

উত্তৰ

কোন?

তাম্ৰমানবৰ।

জানোনে

১. খুলমূলকৈ ৪৬০ কোটি বছৰৰ আগতে।
২. খৃষ্টপূৰ্ব ২৮০ কোটি বছৰৰ আগতে।
৩. অতি সূক্ষ্ম পৰমাণুৰপৰা আৰম্ভ কৰি বিৰাট-বিশাল গ্ৰহ-নক্ষত্ৰ-মণ্ডল য'ত সোমাই থাকে, তাকেই 'বিশ্ব' বোলে।
৪. ভাইকিং; ১২৭৬ চনত।
৫. এবছৰতকৈও অধিক সময়।
৬. ২০ কোটি কিল'মিটাৰ।

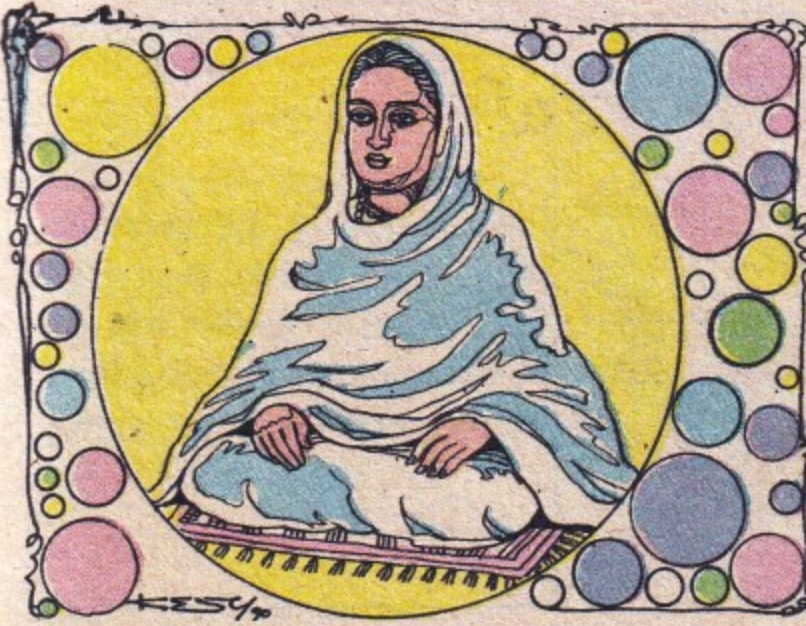
সাহিত্য

১. জাফি চছাৰ (১৩৪০-১৪০০)।
২. দি ক্যান্টাবৰ্গাৰি টেলছ।
৩. স্কট ওৱাল্টাৰ স্কট (১৭৭২-১৮৩২)।
৪. আইভ্যান হো।
৫. সংস্কৃত।

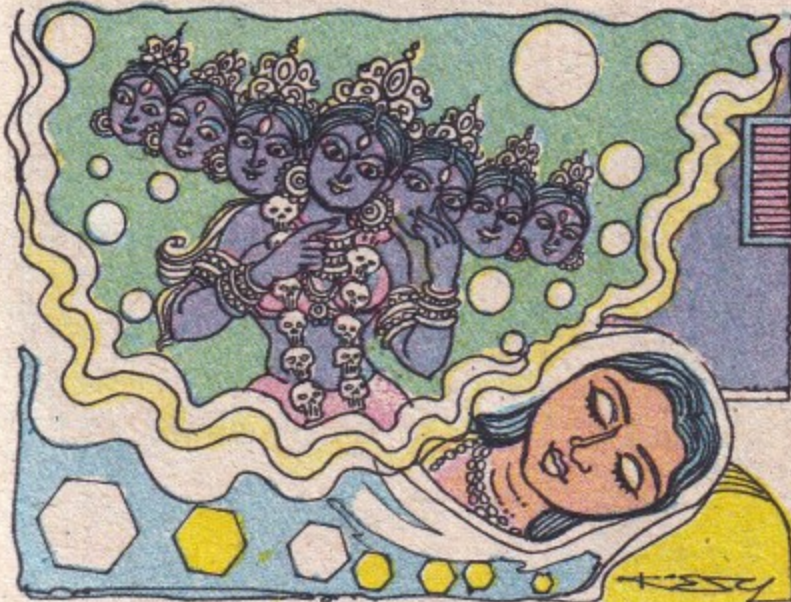
শ্ৰীৰামকৃষ্ণ পৰমহংস

(২)

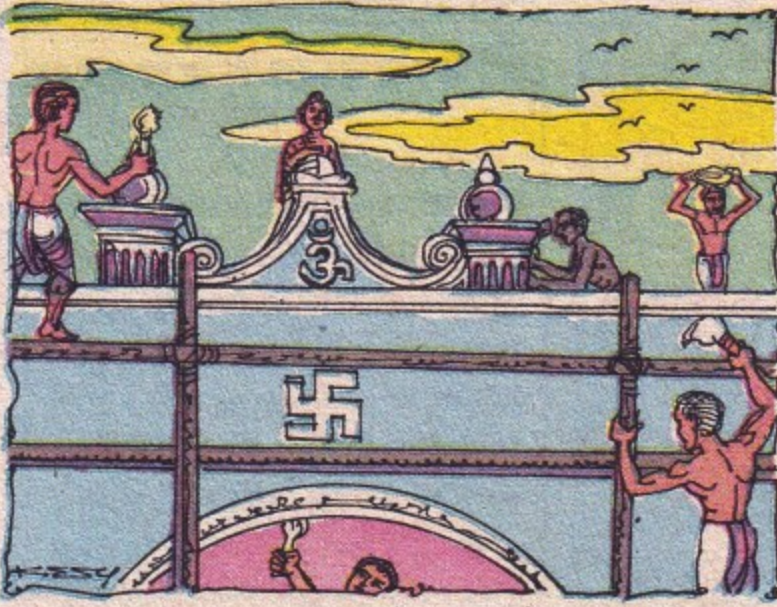
কলিকতা মহানগৰীৰ জানবাজাৰ অঞ্চলত
বাণী বাসমণি বাস কৰিছিল। বাণী
আছিল তেতিয়াৰ কালৰ উক্ত অঞ্চলৰ
বজাৰ সুযোগ্য সহধৰ্মিণী। বাণী বাসমণি
আছিল অতি ধৰ্মভাবাপন্ন নাৰী। তেওঁ
এবাৰ বাৰাণসী অৰ্থাৎ কাশী পৰিদৰ্শনলৈ
ওলাবলৈ মন স্থিৰ কৰিলে।

তেওঁ নাওযোগে কাশীলৈ যাত্ৰা কৰিলে।
অকাত্যয়ে তেওঁৰ নাৱৰ পিছে পিছে গৈ
থাকিল। প্ৰথম দিনা যাত্ৰাৰ অন্তত
তেওঁলোক গংগা তথা হুগলী নৈৰ
তীবৰতী দক্ষিণেশ্বৰ নামৰ শাস্ত-সুৰমা
ঠাই এডোখৰত যাত্ৰা-বিৰতি কৰিলে।

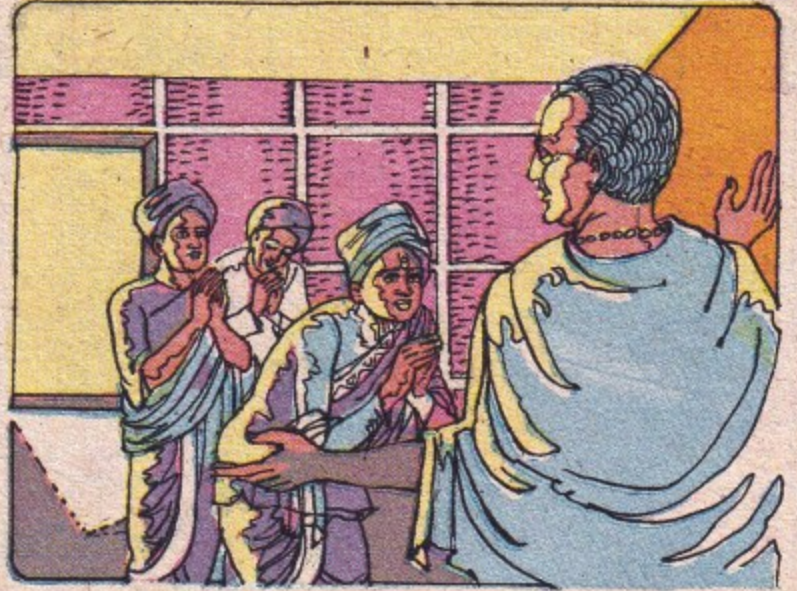

সেই বাণী বাসমণিয়ে সপোনত
জগন্নাথৰ দৰ্শন লভিলে। জগন্নাথাই
বাণী বাসমণিক সপোনত ক'লে : কিয়
তুমি কাশীলৈ বুলি ওলাইছা? তুমি
এই ঠাইতে মোক প্ৰতিষ্ঠা নকৰা কিয়?
বাতি পুৱাল, বাণী নাৱৰপৰা ওলাল
আৰু এই শাস্ত নিৰিবিলি ঠাইটুকুৰা
পৰিদৰ্শন কৰাৰ অন্তত তেওঁ তেওঁৰ
কাশী যাত্ৰা সম্পূৰ্ণ স্থগিত কৰিলে।

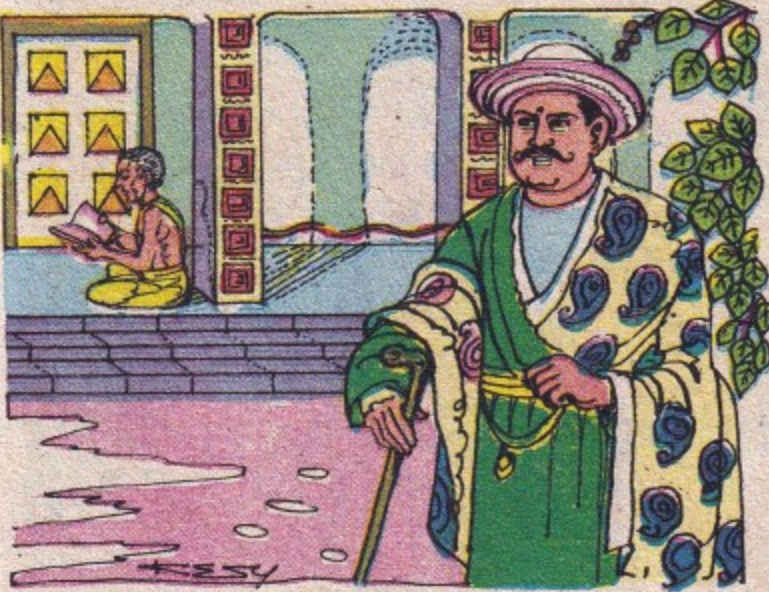
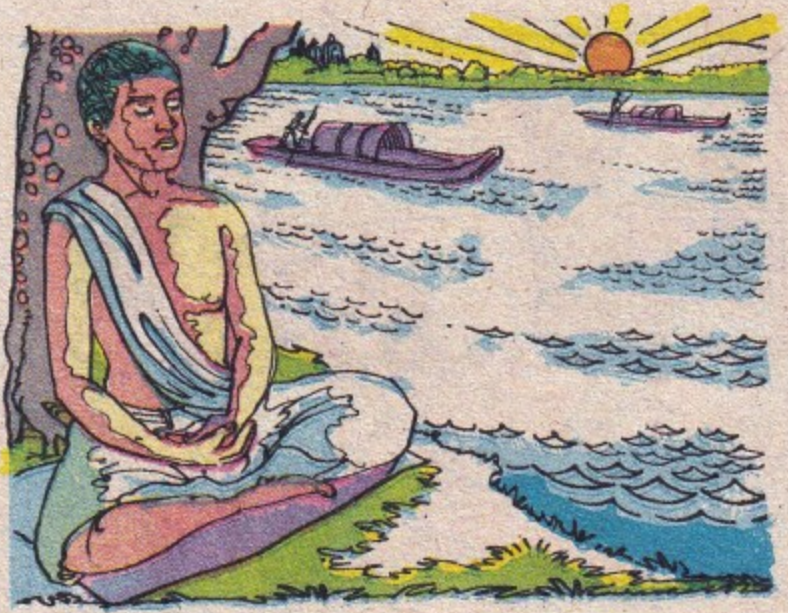
বাণী বাসমণিয়ে এই ঠাইডোখৰ কিনি
ল'লে আৰু অনতিপলমে ইয়াত মন্দিৰ
নিৰ্মাণৰ কাৰ্য্য আৰম্ভ কৰিলে আৰু এই
মন্দিৰত তেওঁৰ আৰাধ্যা কালীপ্ৰতিমাৰ
প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বুলি সংকল্প কৰিলে।

এদিন বাণীৰ দেৱক কিছুমানে গদাধৰৰ
ককায়েক ৰামকুমাৰৰ কাষ চাপিলে
আৰু এই নৱ-নিৰ্মিত মন্দিৰত কালী
মূৰ্তিৰ প্ৰতিষ্ঠা তথা প্ৰধান পুৰোহিতৰ
দায়িত্ব ল'বলৈ অনুৰোধ কৰিলে।

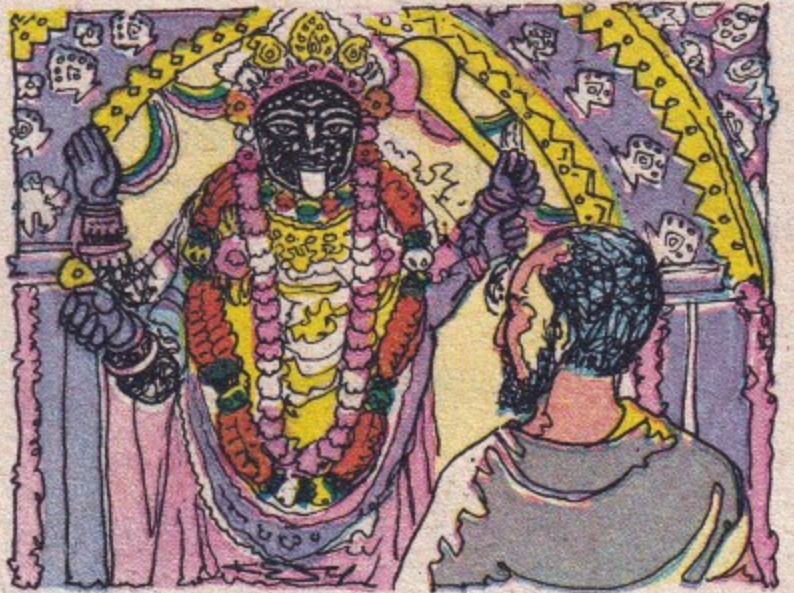
ৰামকুমাৰ এই প্ৰস্তাৱত সন্মত হ'ল।
তৎপৰ—ভাৰতৰ বিভিন্ন স্থানৰপৰা
অসংখ্য ব্ৰাহ্মণ তাত সমবেত হ'ল আৰু
শাস্ত্ৰানুসাৰে যথাবিধি উপকৰণেৰে
চৰ্চিত হৈ এই মন্দিৰত মহা সমাৰোহৰে
সৈতে সেই কালীমূৰ্তি প্ৰতিষ্ঠিত হ'ল।

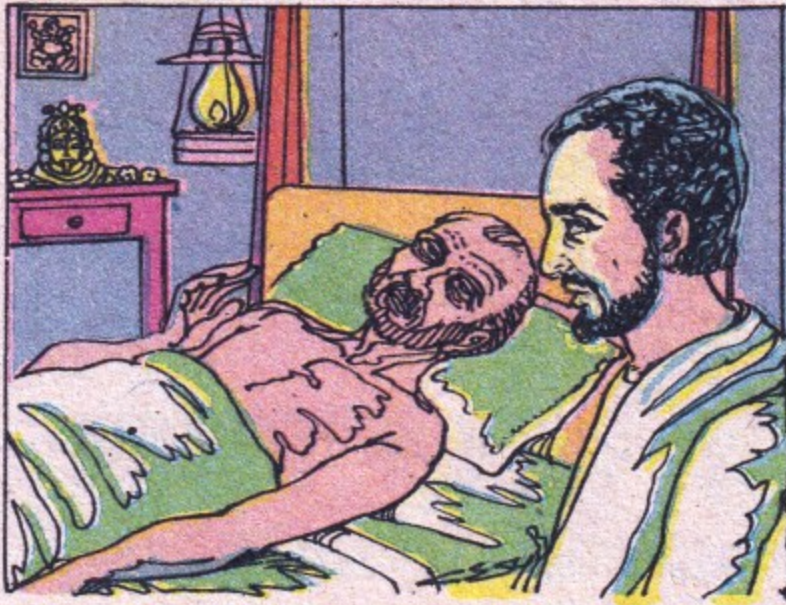
ককায়েক বামকুম্বৰৰ সৈতে গদাধৰো
তাত থাকিবলৈ ল'লে। এইডোখৰ
ঠাই গদাধৰে অত্যন্ত ভাল পাইছিল।
পবিত্ৰ গংগাৰ ধাৰাই গদাধৰৰ মনত
সদা-সৰ্বক্ষণেই আনন্দৰ ধাৰ বোৱাইছিল।
গদাধৰে গংগাৰ তীৰত আৰু তৎসম্বিহিত
বনাঞ্চলত বহি ধ্যান কৰিছিল।

বাণী বাসমণিৰ কোনোবা পুত্ৰসন্তান
নাছিল। তেওঁৰ জোঁৱায়েক মথুৰানাথ
আছিল প্ৰকৃততেই জ্ঞানী ব্যক্তি।
মথুৰানাথে গদাধৰৰ গতি-প্ৰকৃতিলৈ
লক্ষ্য কৰিলে আৰু এই যুৱকৰ মাজত
যে অসাধাৰণ কিবা সূপ্ত হৈ আছে,
সেই কথা মনে-চিতে উপলব্ধি কৰিলে

মথুৰানাথে গদাধৰক এই মন্দিৰৰ
সহকাৰী পুৰোহিতৰ দায়িত্ব বহন
কৰিবলৈ সন্মত কৰালে। ক্ৰমে গদাধৰে
কেতিয়াবা প্ৰধান পুৰোহিতৰ কামো
পসামৰিবলগা হ'ল। কিন্তু গদাধৰৰ পূজা
পদ্ধতি সদায় প্ৰচলিত ধৰণৰ নাছিল
কেতিয়াবা কেতিয়াবা পূজা-টুজাৰ কথা
সমূহি বিশ্বত হৈ গদাধৰ কালী
গোস্বামীৰ আগত সমাধিগ্ৰস্ত হৈছিল।

কিছুদিনৰ পাছত গদাধৰৰ মৰমিয়াল
ককায়েক ৰামকুমাৰ অস্থস্থ হৈ পৰিল.
আৰু এদিন তেওঁ লোকান্তৰিত হ'ল।
তেতিয়া গদাধৰেই এই মন্দিৰৰ প্ৰধান
পুৰোহিতৰ পৰিপূৰ্ণ দায়িত্ব ল'বলগা
হ'ল। গদাধৰে কিন্তু নিজস্ব পদ্ধতিৰে
মন্দিৰৰ বিগ্ৰহৰ পূজা কৰি থাকিল।

এনে স্বতন্ত্ৰ ধৰণৰ পূজা-পদ্ধতিৰ বিৰুদ্ধে
কিছুমানে অভিযোগ উত্থাপন কৰিলে, কিন্তু
মথুৰানাথ অলপো বিচলিত নহ'ল।
একমাত্ৰ গদাধৰেই যে এই বিগ্ৰহক
জীৱন্ত কৰি তুলিব পাৰিব—সেই কথাটো
মথুৰানাথ আছিল পূৰ্ণ আস্থাশীল।

গদাধৰে কালী গোসাঁনীক তেওঁৰ প্ৰকৃত
ৰূপত দেখা পোৱাৰ তীব্ৰ আকাংক্ষাৰে
চালিত হৈ এদিন গোসাঁনীৰ হাতত থকা
তৰবাৰিৰেই আত্মঘাতী হোৱাৰ উপক্ৰম
কৰাত অৱশেষত ভক্তবৈশ্য গোসাঁনীয়ে
পূৰ্ণ আলোকৰে সৈতে গদাধৰৰ দৃষ্টিৰ
সমুখত প্ৰকাশিত হ'ল। [আগলৈ]

চোৰ-মহাচোৰ

তেতিয়াৰ কালত ভৱানীপুৰ আছিল ৰজা চিত্ৰসেনৰ শাসনাধীন। চিত্ৰসেনৰ শাসন-কালত সেই ৰাজ্যত ৰূপম নামৰ এটা অতি চতুৰ তথা ডাল-চোৰ আছিল।

এবাৰ ৰূপম চোৰে ৰাজধানীৰ এক সাধাৰণ ৰাজকৰ্মচাৰীৰ ঘৰত সিন্ধি খান্দিিলে। তাত ৰূপমে ভালেমান মূল্যবান বস্তু পালে। ৰূপম চোৰক আৰু তাৰ লগাভগা কালফুৰাহঁতক দেখি সেই ৰাজকৰ্মচাৰীজনে ভয়তে বিতৰ্ত হ'ল, আৰু চোৰবিলাকক সকলো বস্তু দি দিলে।

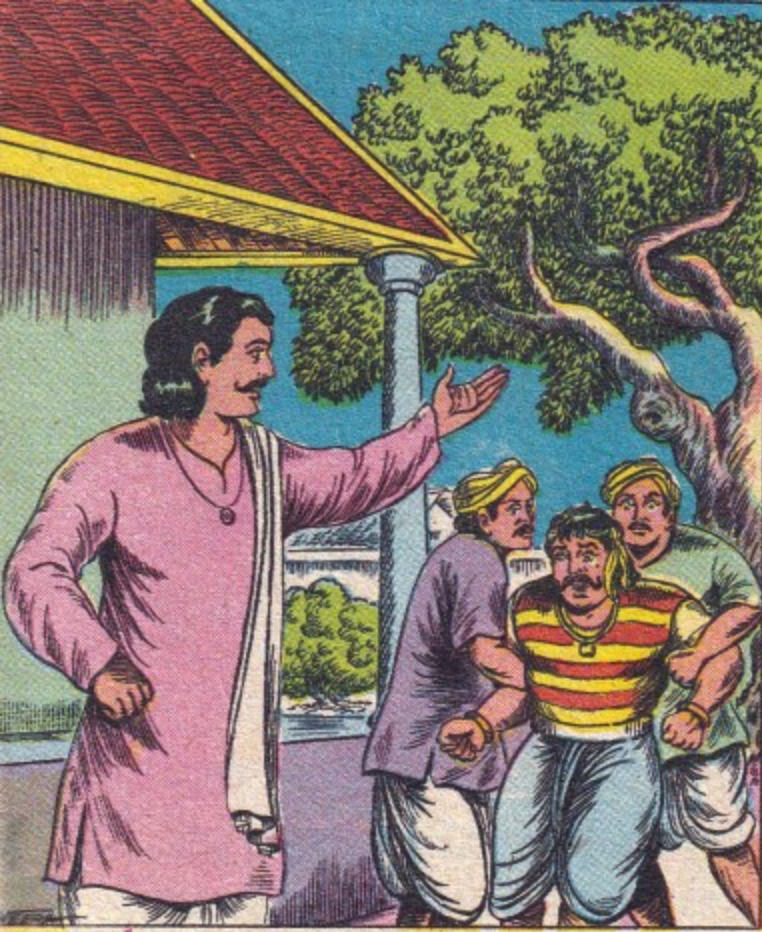
এই ঘটনাৰ এসপ্তাহৰ অন্তত ৰূপমে ডাঙৰ বেপাৰী এজনৰ ঘৰত সিন্ধি খান্দিিলে আৰু বেপাৰীক ডেগাৰ দেখুৱাই ডাল-চোৰ ৰূপমে ডালে-মূলে ঘৰৰ সকলো বস্তু টোপোলাত বান্ধি লৈ গুচি গ'ল।

তাৰ কেইদিনমানৰ পাছত ৰূপমে কিছু চহকীবিধৰ খেতিয়ক এজনৰ ঘৰত সোমাল। তাতো সোণ-ৰূপৰ গহনা আৰু লগতে নগদ কড়িও পালে।

আৰু কেইদিনমানৰ পাছত দগধা ৰূপম সোমালগৈ এজন পুৰোহিতৰ ঘৰত। তাত মনে-খোৱা একো এটাও নাপাই, পুৰোহিতক পনীয়ল পিটিকা দি, যি পালে তাকে লৈ গুচি গ'ল।

এইবাৰ ৰূপমে চুৰিৰ মাল-বস্তুখিনি এটা এটাকৈ পৰীক্ষা কৰি চালে। ৰাজকৰ্মচাৰীৰ ঘৰৰপৰা চুৰি কৰি অনা বস্তুবোৰ আছিল অত্যন্ত দামী। ৰূপমে ভাবিলে : সাধাৰণ ৰাজকৰ্মচাৰী এজনে এইবোৰ বস্তু গোটালে কেনেকৈ ?

লগতে আন এটা কথাযো ৰূপমৰ

মনত খলক লগালে। তাৰ চুৰিৰ বিবন্ধে সকলোটিয়েই দেশৰ বজাৰ ওচৰত-গোচৰ তৰিলেগৈ; কিন্তু ৰাজকৰ্মচাৰীজনে কোনো গোচৰ দিয়া নাই। ৰাজকৰ্মচাৰীজনে কিয় এনেকৈ কিলৰ খাৰ খালে?

ছমাহৰ অন্তত ৰূপম চোৰ পুনৰ সেই ৰাজকৰ্মচাৰীৰ ঘৰত সোমাল। এইবাৰ আগৰ বাৰতকৈও অধিক মূল্যৱান বয়-বস্তু তাত পোৱা হ'ল। তাৰ পাছত ৰূপমে যথাক্ৰমে বেপাৰী, খেতিয়ক আৰু পুৰোহিতৰ ঘৰত সোমালগৈ। কিন্তু সেই-বোৰত বিশেষ একো নাপালে।

তাৰ পাছত এবাৰ এক বিৰাট ধনী

মানুহৰ বিৰাট অট্টালিকাত চুৰি কৰিবলৈ গৈ—ৰূপম হাতে-লোতে ধৰা পৰিল। ধনী মানুহজনৰ লগুৱাইতেই ৰূপমক পাকড়াও কৰিলে আৰু ধনী মানুহজনৰ নিৰ্দেশত ৰূপম চোৰক বজাৰ চিপাহীৰ হাতত গটাই দিলে।

বজাই ৰূপমক ভালেমান প্ৰশ্ন সোধাৰ অন্তত ক'লে, “কথাতে বোলে—চোৰৰ শ দিন, গৃহস্থৰ এদিন। চোৰ—যিমনেই চতুৰ হওক ছ'ছিয়াৰ হওক—এদিন নহয়—এদিন জালত পৰিবই যে—তোমাক ধৰা পেলোৱাত সেই কথাটোৰ নতুনকৈ প্ৰমাণ পোৱা গ'ল। এতিয়া কোৱা, চুৰিৰ মাল-বস্তু ইয়ালৈ লৈ আহিবানে ওৰে জীৱনলৈ ফাটকত আটক হৈ থাকিবা।”

“মহাৰাজ, ধৰা পৰিলোঁৱেই যেতিয়া—আকনো খেল ওপঙাৰ ভাও জুৰি কি লাভ? মই য'ৰ যি চুৰ কৰিছিলোঁ, সকলো বস্তু অনাই দিম।” ৰূপমে ক'লে।

ৰূপমৰ কথা মতে বজাৰ চিপাহীহঁতে চুৰিৰ মাল-বস্তুবোৰ লৈ আহিলগৈ। খবৰ পাই বেপাৰী, খেতিয়ক, পুৰোহিত—তিনিও ৰাজসভালৈ ঢপলিয়াই আহিল আৰু নিজৰ নিজৰ বস্তু ঘূৰাই পাবলৈ মহাৰাজৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনালে।

বজাই এই তিনিজনৰ বয়-বস্তুবোৰ

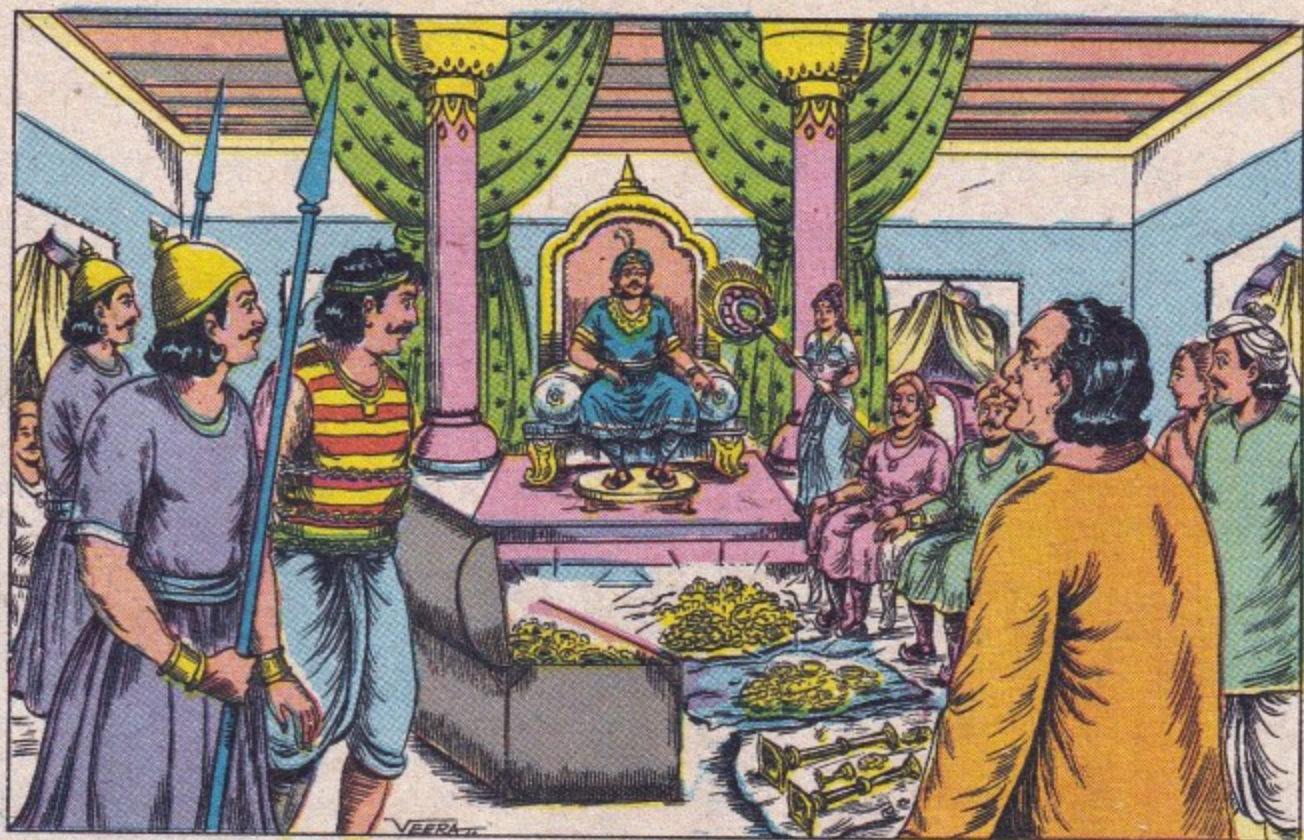
বেলেগকৈ বাছি উলিয়াই দিবলৈ ৰূপমক
ক'লে। ৰূপমে মহাৰাজৰ আদেশত
তিনিওজনৰ বয়-বস্তু বেলেগ বেলেগকৈ
সজাই দিয়াৰ অন্তত মহাৰাজক ক'লে,
“মহাৰাজ, ঘাই ৰাজ-আলিয়েদি গৈ গৈ
ঘ'ত গেৰাখোৱা আলি আবস্তু হৈছে,
তাত থকা এজন ৰাজকৰ্মচাৰীৰ ঘৰপৰা
মই এই যে একাঘৰীয়াটক থৈছোঁ —
—এইবোৰ চুৰ কৰিছিলোঁ।”

শুনি মহাৰাজ বিস্মিত হ'ল।

মহাৰাজে ক'লে, “ইমানবোৰ মূল্যবান
দ্রব্য-সামগ্ৰী আনকি আমাৰ কোনো
সামন্ত-ৰজাৰ ঘৰতো পাবলৈ নাই; এজন
সামান্য ৰাজকৰ্মচাৰীৰ ঘৰপৰা এইবোৰ

বস্তু তুমি—সঁচাকৈয়েই পালানে? তোমাৰ
এই কথাত মই কেনেকৈনো পতিয়ন
যাওঁ কোৱাচোন? মই একো বুজি পোৱা
নাই। আক—আটাইতকৈ ডাঙৰ কথা
হ'ল যে—সেই ৰাজকৰ্মচাৰীজনে তেওঁৰ
ঘৰত চুৰি হোৱাৰ কথাটোও দেখোন
মোক কোৱাহি নাই।”

মিচিকীয়াই হাঁহি ৰূপমে ক'লে,
“মহাৰাজ, এই কথাত মোৰ মনতো
সন্দেহ হৈছিল যে—যিজনৰ ঘৰত মই
ছুৰাবকৈ চুৰি কৰি সৰ্বস্বান্ত কৰিলোঁ,
সেইজনে চুৰিৰ কথা কাকো কোৱা নাই
কিয়। পাছত অনুসন্ধান কৰি জানিলোঁ
যে এইজন ৰাজকৰ্মচাৰী হ'ল অতি লেতেৰা

ধৰণৰ ঘোচখোৰ। মইনো ইমান পৰিশ্ৰম
কৰি চুৰি কৰি কিমানকণ পাওঁ? এই
ৰাজকৰ্মচাৰীজনে দিনে-পোহৰে যিমান
কোঁচায়—তাৰ দহভাগৰ এভাগো কিজানি
মই নাপাওঁ। এওঁ মোৰ গুৰুবো গুৰু।
মই মাত্ৰ চোৰ, এওঁ হ'ল মহাচোৰ।”

“মোৰ কৰ্মচাৰী—ঘোচখোৰ!” ৰজাৰ
প্ৰশ্নৰ উত্তৰত পোনতে অস্বীকাৰ কৰিও
পাছত ৰাজকৰ্মচাৰীজনে তেওঁৰ ভেটি
খোৱাৰ কথা কবুল কৰিলে। ৰজাই এই
ভ্ৰষ্টাচাৰী ঘোচখোৰ ৰাজকৰ্মচাৰীক সশ্ৰম
কাৰাদণ্ডৰ আদেশ বিহিলে।

তাৰ পাছত ৰজাই কপম চোৰক ক'লে,
“তোমাৰ সহায়ত যে এটা জঘন্য ঘোচখোৰ
কৰ্মচাৰীক পোনাৰ পাৰিলোঁ—,সই কথা
সত্য। ইয়াক দেখি আন ভ্ৰষ্টাচাৰীহঁতো
সাৱধান হ'ব। নিশ্চয় সংযত হ'ব।
কিন্তু—তুমিয়েই কোৱাচোন — তোমাক
এতিয়া মই কেনেকুৱা দণ্ড বিহিম?”

কপমে হাত যোৰ, কৰি ক'লে,
“মহাৰাজ, মই মোতোকৈ দগধা মহাচোৰ
এটাক ধৰা পেলাই আপোনাৰ হাতত
গটাই দিলোঁ। মোক দণ্ড দিয়ে যদি
দিব—মই সেই দণ্ড মূৰ পাতি ল'ম।
কিন্তু মহাৰাজ—শ্ৰভয় দিয়ে যদি—কথা
এটা কওঁনে?”

মহাৰাজে মূৰ দাঙি চালে।

“ইমান ভয়ংকৰ ঘোচখোৰ তথা
সমাজৰ প্ৰচণ্ড অনিষ্টকাৰী এটাক
আপোনাৰ হাতত গটাই দিয়াৰ কাৰণে
মই কোনো পুৰস্কাৰ আশা কৰিব
নোৱাৰোঁনে?” কপমে ৰোষ বুজি ক'লে।

মহাৰাজে মুহূৰ্ত্তকৈ হাঁহি কপমক ক'লে,
এইবাৰলৈ তোমাৰ মুক্তিৰ পুৰস্কাৰ
মিলিল; কিন্তু আগলৈ চুৰি কৰিছা যদি
শূলৰ পুৰস্কাৰ মিলিব।”

এই কথা কোৱাৰ অন্তত মহাৰাজে
কপম চোৰক সেইবাৰলৈ মুক্তি দিলে।

বীৰ হনুমান

২

“ভয় নকৰিবা মই তাক পোনাম
ৰ’বা।” এই বুলি কৈয়েই ইন্দুই ঐৰাৱতক
আঞ্জনেয়ৰ পিনে প্ৰধাৰিত কৰিলে।

ইন্দুৰ ঐৰাৱত আছিল বগা বৰণীয়া।
এই ঐৰাৱতক তথা হাতীটোক আগুৱাই
অহা দেখা পাই আঞ্জনেয়ই ভাবিলে :
এই ফলটো বেছ শুভ্ৰ সুন্দৰ। প্ৰথমে
ইয়াকে চাকি চাওঁ। —এই বুলি ভাবি
আঞ্জনেয় ঐৰাৱতৰ পিনে খোজ লোৱাৰ
লগে লগেই ঐৰাৱতেও ভয় খাই উৰ্ধ্বাসে
উভতি লব ধৰিলে।

কাণ্ড দেখি ইন্দু প্ৰচণ্ড ক্ৰুদ্ধ হৈ
উঠিল আৰু তেওঁ এই ‘কালিৰ ছলি’
আঞ্জনেয়ক বজ্ৰায়ুধেৰে আঘাত কৰাত

আঞ্জনেয়ৰ হনু অৰ্থাৎ গালৰ ওপৰৰ আৰু
চকুৰ তলৰ হাড় ফাটি গ’ল আৰু আঞ্জনেয়
উদয়াদিত বাগৰি পৰি অচেতন হৈ পৰিল।

ঘটনালৈ মন কৰি বায়ুদেৱতা মৰ্মাহত
হ’ল। ক্ৰোধিত বায়ু দেৱতাই তৎক্ষণাৎ
তিনিও লোকতে বিচৰণ বন্ধ কৰিলে।

ইপিনে—তিমানতে অঞ্জনা কুটীৰলৈ
উভতি আহি কুটীৰত এৰি থৈ যোৱা
সন্তানক দেখা নাপাই ছৰাওৱাৰে। কান্দি
ধাকিল। তেতিয়া কেশৰীয়ে অঞ্জনাক
সাম্বনা প্ৰদান কৰি ক’লে, “নাকান্দিবা
অঞ্জনা, তোমাৰ পুত্ৰসন্তানটিয়ে সূৰ্য্য-
দেৱতাক এটা সুখাত ফল বুলি ভাবি
তেওঁক গিলি খাবলৈ চেষ্টা কৰাৰ কথা

‘হনু মন্ত্ৰৰ বেদ-শিক্ষা’

বাল্যৰ মুখে শুনি ইন্দু দেৱতাই ক্ৰুদ্ধ হৈ
তালৈ বজ্জামুখ নিক্ষেপ কৰাত তাৰ হনু
ফাটি গ'ল আৰু সি অচেতন হৈ উদয়াদ্ৰিত
বাগৰি পৰিল। এই ঘটনাৰ কথা গমি
বায়ু-দেৱতাই বিচৰণ বন্ধ কৰিলে। এই-
বোৰ ঘটনাৰ ফলত তোমাৰ পুত্ৰই সুনামহে
পাব, তুমি শোকাৰ্ত নহ'বা।”

কেশৰীৰ কথা শুনি অঞ্জনা কিকিত
আশ্বস্ত হ'ল।

দেৱলোকত হাহাকাৰ উঠিল। সকলো
দেৱতাই একেলগে ব্যাকুল হৈ ব্ৰহ্মাৰ
কাষ চাপিল আৰু ক'লে যে — ইন্দুই
আঞ্জনেয়ৰ হনু বজ্জামুখেৰে আহত কৰাত

বায়ু-দেবতাই সৰ্বলোকতে বিচৰণ বন্ধ কৰি
দিলে। দেৱতাগণে তেওঁলোকক বায়ু-
দেৱতাৰ কোপবপৰা বন্ধা কৰিবলৈ
ব্ৰহ্মাক খাটিলে।

ব্ৰহ্মাই তেতিয়াই তেওঁৰ হংসবাহনত
উঠি বায়ু-দেৱতাৰ ওচৰলৈ লয়বি গৈ বায়ু-
দেৱতাক ক'লে, “পুত্ৰ! তুমিয়েই হ'ল
প্ৰাণীৰ প্ৰাণ। তোমাৰ এনে বিচৰণ
বন্ধজনিত আচৰণ কিমানদূৰলৈকে গ্ৰায্য
তথা সমৰ্থনীয়?”

বায়ু-দেৱতাই মুখেৰে একো নকৈ
অচেতন আঞ্জনেয়ক কোলাত দাঙি লৈ
আদি সৃষ্টিকৰ্তা ব্ৰহ্মাৰ পদপ্ৰান্তত থৈ
দিলে, আৰু তেওঁক প্ৰণাম কৰিলে।
ব্ৰহ্মাই আঞ্জনেয়ক হাতেৰে স্পৰ্শ কৰাৰ
লগে লগেই চেতনা ঘূৰাই পালে।

তেতিয়া বায়ু-দেৱতাৰ দুখ-শোক
প্ৰশমিত হ'ল আৰু পুনৰ সৰ্বলোকতে
বিচৰণ কৰিবলৈ ধৰিলে।

ব্ৰহ্মাই দেৱতাসকলক ক'লে, “এই
শিশুটি হ'ল সাক্ষাৎ শিৱৰ অৱতাৰ।
এই শিশু তিনিও লোকতে খ্যাত হ'ব।
মই এই শিশুক বৰ দিম।”

এই কথা শুনি ভূ-মাতাই আঞ্জনেয়
এই বৰ দিলে, যাতে আঞ্জনেয়ই সৰ্ববেদ
মুখস্থ গাব পাৰিব। বৰণে আঞ্জনেয়ক

পানীৰপৰা ভয়মুক্ত হোৱাৰ বৰ দান কৰিলে। যমৰজাই দিলে বৃদ্ধ নোহোৱাৰ আৰু মৃত্যু নোহোৱাৰ বৰ। কুবেৰে দিলে সবদা যুদ্ধজয়ী হোৱাৰ বৰ। বিশ্বকৰ্মাই আগ্নেয়ক 'হনুমান' নাম প্ৰদান কৰি বজ্ৰাঘ্ৰৰপৰা কোনো কালে অনিষ্ট নোহোৱাৰ বৰ দানিলে। আৰু সৃষ্টিৰ কৰ্তা ব্ৰহ্মাই আগ্নেয়ক প্ৰদান কৰিলে চিৰায়ু হোৱাৰ বৰ।

তৎপৰ ব্ৰহ্মাই বায়ু-দেৱতাক ক'লে, "তোমাৰ এই পুত্ৰ হ'ব অপূৰ্ব কীৰ্তিমান। এওঁ কদাপি কোনো বিষয়তে পৰাজিত নহ'ব। এওঁ হ'ব পৰ্বতসম ধৈৰ্য্য শালী আৰু বীৰশ্ৰেষ্ঠ। এই পুত্ৰ হ'ব শৌৰ্য্য-বীৰ্য্যৰে সৰ্বগুণাৰ্হিত সিদ্ধপুৰুষ। এই পুত্ৰই বহুতো বিন্মকেৰ কাৰ্য্য কৰিব। মোৰ এইবোৰ উক্তি নিশ্চয়েই ফলৱতী হ'ব।" এই বুলি কৈ ব্ৰহ্মা বায়ু-দেৱতৰপৰা বিদায় লৈ গুচি গ'ল।

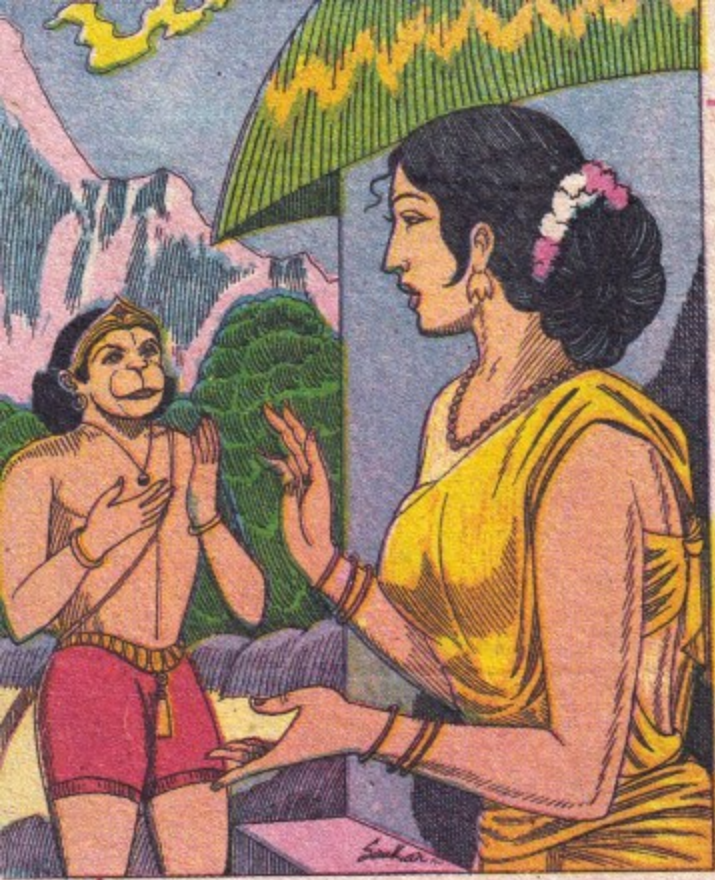
বায়ু-দেৱতাই হনুমানক অঞ্জনাৰ ওচৰলৈ লৈ গ'ল। পুত্ৰক ওভোতাই পাই অঞ্জনা মহা আনন্দিতা হ'ল। তাইৰ চকুযুৰিৰপৰা আনন্দৰ অশ্ৰু ওলাই আহিল। সেই ঠাইৰ অ'ত ত'ত থকা মুনিগণে হনুমানৰ কীৰ্তি-কথা শুনি মোহিত তথা আশ্চৰ্য্যাৰ্হিত হৈ ভাবি থাকিল:

যি সূৰ্য্যৰ তাপেৰে মানৱকুল দগ্ধ হয়, সেই সূৰ্য্যক কোনোবা এক বালকে যদি গিলি খাবলৈ লয়, হাতেৰে থাপ মাৰি ধৰিবলৈ লয়, কিমাননো অদ্ভুত কথা!

দেৱতাসকলৰপৰা হনুৱে নানান বৰ লাভৰ কথা শুনি কেশৰীয়ে ভাল পালে।

এতিয়াৰপৰা হনুমান ঘৰতে ডাঙৰ-দীঘল হৈ থাকিল। কিন্তু ইমান জ্ঞান-ৱন্তটি হৈও হনুমন্তই নানান ধৰণে উদ্ভৃগালি কৰি থকাত কিছু দুশ্চিন্তিত হৈ মাক-দেউতাকে তাক বুজালে যে এনেকৈ নাৱৰ বুকুত চৰি মৰাবিধৰ কাম বা দুৰ্বলীক দগৰ-পিটা দিয়াটো বৰ অজ্ঞায়। মাক-

দেউতাকে বহুধৰণে বুজাব-ববাবলৈ চেষ্টা দিলে হয়, কিন্তু হনুমন্তই হুমতুম নামাতি আগৰ দৰেই হেঁকাই টিলিকি বাওঁ কৰিবলৈ ধৰিলে।

ব্রাহ্মণে ভাবি থাকিল : যি লোক-কল্যাণৰ বাবে জনমিল, সিনো এনেবোৰ অগিয়ান-টলকাৰ দৰে কৰ্ম কৰিছে কিয় ? এইকাৰণে তাৰপ্ৰতি অভিশাপ দিবলৈকে। তেওঁৰ সত যোৱা নাছিল। কিয়নো—ব্ৰাহ্মাই আৰু অন্যান্য দেৱতায়ো তাক বিভিন্ন বৰ দান কৰি শক্তিমানৰো শক্তিমান কৰি তুলিছিল। হনুমন্ত যে এতিয়া কিমান শক্তিমন্ত—সেই কথা

হনুমন্তই নিজেই কিজানি বুজি নাপায়।

কথা আচৰিতেই, হনুমান চাওঁতে চাওঁতে স্বয়ংসম্পূৰ্ণ তথা পূৰ্ণ স্বাৱলম্বী হৈ উঠিল। এই কথাত অঞ্জনা আৰু কেশৰী অতি প্ৰসন্ন হ'ল।

এদিন অঞ্জনাই হনুমানক ক'লে, “বোপা, কিঙ্কিণ্যাত বালী আৰু সুগ্ৰীৰ নামৰ মোৰ দুজন ভাই আছে। মোৰ মা অহল্যাই তেওঁলোকক জন্ম দিয়াহেতুকে তেওঁলোক তোমাৰ মোমায়েৰ হয়। তুমি এতিয়াৰপৰা কিঙ্কিণ্যাত সুগ্ৰীৰৰ ওচৰত থাকাগৈ। কিন্তু চাবা—কিবা কথাত বালীৰ সৈতে সুগ্ৰীৰৰ দন-কাজিয়া লাগেও যদি — তুমি কিন্তু বালীক কদাপি মৰা-পিটা নকৰিবা।”

মাতৃক প্ৰণাম কৰি, মাতৃৰ আশীৰ্বাদ মন্ত্ৰকত ধাৰণ কৰি, হনুমন্তই সূৰ্যাদেৱলৈ বুলি আকাশলৈ উৰা মাৰিলে।

সূৰ্যাদেৱতাক প্ৰণাম কৰাৰ অন্তত সূৰ্যাদেৱে সুধিলে, “পুত্ৰ ! কি মনস্থ কৰিনো আহিলা ?”

“হে মহাত্মা ! মই আপোনাৰপৰা বেদশাস্ত্ৰ শিক্ষা কৰিম এই মনস্থ কৰি আহিলোঁ।” হনুমন্তই উত্তৰ দিলে।

“হয়নে ?” সূৰ্যাদেৱে কিছু চিন্তিত মনেৰে ক'লে, “কিন্তু মোৰপৰা শিকিবলৈ

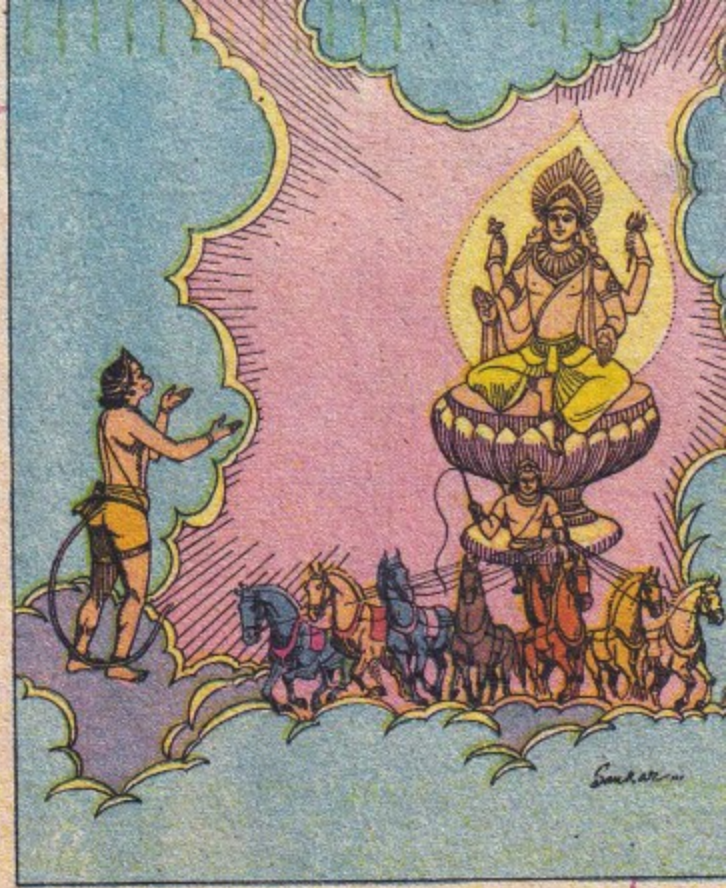
তুমি কিজানি টানহে পাবা। মই মেক পৰ্বতক কেন্দ্র কৰি প্ৰচণ্ড বেগেৰে জগৎ-মণ্ডল ভ্ৰমি থাকোঁ। তুমি কেনেকৈনো মোৰপৰা শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিবা?”

সূৰ্য্য-দেৱতাৰ কথাৰ উত্তৰত হনুমন্তই ক’লে, “হে মহাত্মা, মই যদি মোৰ এখন ভৰি উদযাদ্ৰিত আৰু আনখন ভৰি অন্ত-গিৰিত স্থাপন কৰিব পাৰোঁ—তেনেহ’লে শিক্ষা আহৰণ কৰিব নোৱাৰিমনে? যদি আপোনাৰ আগেআগে গৈ থাকিব পাৰোঁ—তথাপি নহ’বনে?”

হনুমানৰ কথা শুনি সূৰ্য্য-দেৱতাই ভাল পালে। তেওঁ ক’লে, “পুত্ৰ! তোমাৰ মান আন কোনো এই সৃষ্টিত নাই। তুমি তোমাৰ ভৰি দুখন ছটা পৰ্বতত স্থাপন কৰি থিয় হৈ থাকা, দেৱতাগণে চাই বিস্মিত তথা আনন্দিতো হ’ব।”

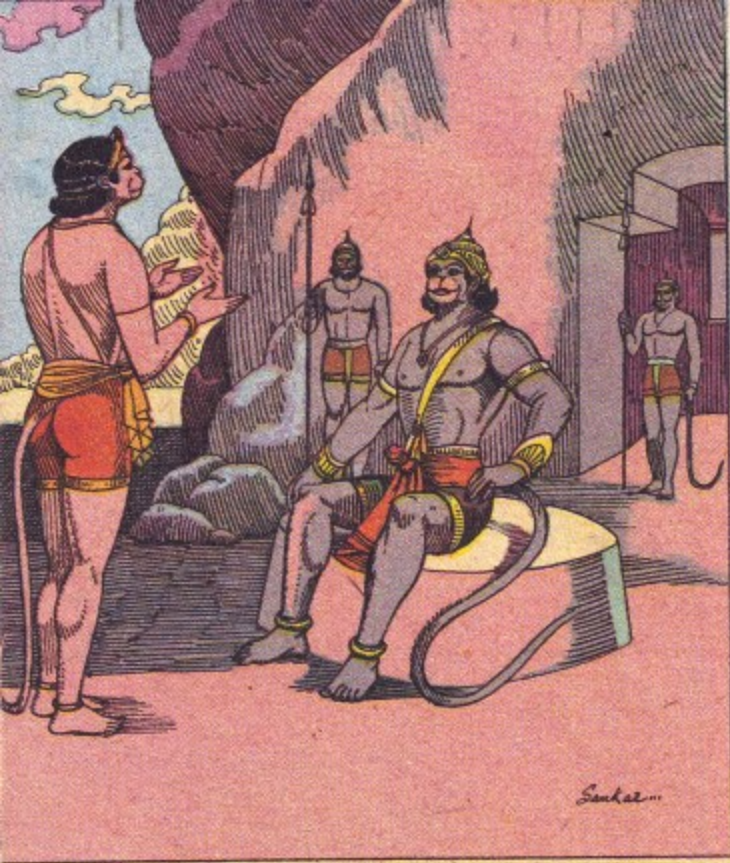
“আপোনাৰ আজ্ঞা শিৰোধাৰ্য্য!” এই বুলি কৈ, হনুমানে সূৰ্য্য-দেৱতাক প্ৰদক্ষিণ কৰি নিজৰ দেহ আকাশলংঘা কৰি তুলিলে আৰু ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সকলোতে বিস্তৃত কৰিলে। এই অৱতাৰক দেখি আনকি স্বয়ং সৃষ্টিকৰ্তা ব্ৰহ্মাও চমকিত হৈ উঠিল। সকলো মুনি আৰু দেৱতাই এই ব্ৰহ্মাণ্ডজোৰা হনুমানলৈ প্ৰণাম জনালে।

সূৰ্য্য-দেৱতাৰ বিস্ময় আছিল বৰ্ণনাতীত।

তেওঁ হনুমানক ক’লে, “তুমি হ’লা প্ৰত্যক্ষ কদ্ৰৱতাৰ। তুমিহে মোৰ কীৰ্ত্তি বৃদ্ধি কৰিবলৈ আহিছা, মইনো তোমাক কি শিক্ষাদান কৰিম?”

হনুমানে বিনম্ৰভাৱে কৈ থাকিল, “হে মহাত্মা, আপুনি এনে কথা কৈ মোক লাজত নেপেলাব। বেদৰ মূল পুৰুষ আপুনিহেই। কৃপা কৰি মোক আপোনাৰ শিষ্যৰূপে গ্ৰহণ কৰক আৰু মোক তিনিও বেদ শিক্ষা দিয়ক।” এই কথা কোৱাৰ অন্তত হনুমানে তাৰ দেহৰ পূৰ্বকপ ঘূৰাই আনি সূৰ্য্য-দেৱতাৰ বথৰ সমুখত পুনৰ কৰঘোৰে দণ্ডায়মান হ’ল।

সূৰ্য্য-দেৱতাই এক পলকত নও লাখ
সত্তৰ হেজাৰ যোজন পাক দি আহে।
সূৰ্য্য-দেৱতাৰ পিনে মু কৰি হনুমানো
তেনেকৈ পাক দি থাকিল আৰু লগতে
স্মৃতি, পুৰাণ আদি শাস্ত্ৰ শিকি থাকিল।

অধ্যয়ন সমাপ্ত হোৱাৰ অন্তত হনুमानে
সূৰ্য্য-দেৱতাকে প্ৰণাম কৰি কিক্কিৰালৈ
অৰ্থাৎ বালীৰ ওচৰলৈ গুচি গ'ল।

*

বালী আৰু সুগ্ৰীৱ মিলাপ্ৰীতিৰে
বসবাস কৰিছিল। এওঁলোকৰ প্ৰীতিপূৰ্ণ
জীৱন যাপন আছিল আনৰ বাবে আদৰ্শ।
এওঁলোকৰ পালনকাৰী পিতৃ ঋক্ষবিৰজ

লোকাস্থৰিত হ'লত বালী বানৰ-ৰাজ্যৰ
ৰজা হ'ল, সুগ্ৰীৱ হ'ল যুৱৰাজ।

বালীৰ বল-শক্তি তথা পৰাক্ৰমৰ
তুলনা নাছিল। বালীৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ
কৰি কোনেও জিকিব পৰা নাছিল।
এবাৰ বিজয়মন্ত ৰাৱণেও বালীৰ বিৰুদ্ধে
যুদ্ধ দিবলৈ আহিছিল। বালীয়ে ৰাৱণক
ভৈয়াম কৰি মাৰি মাৰৰ বিয়া দেখুৱাইছিল।
তেতিয়া ৰাৱণে বালীৰ সৈতে বন্ধুতা
পাতি বালীৰ বিৰুদ্ধে বলদপিতাৰ পৰাচিত
কৰিছিল।

তাৰ পাছত ছন্দুভি নামৰ ৰাক্ষস
এটায়ে বালীৰ বিৰুদ্ধে হাত দাঙিছিল।
পোনতে দন্দ-কিনা ছন্দুভিয়ে হিমবানক
কৈছিলগৈ, “চোৱাঁ, তোমাৰ সৈতে যুদ্ধ
কৰাৰ শক্তি মোৰ নাই। কিন্তু—মই
বালীক চাই ল'ব পাৰোঁ, তাক যুদ্ধ
কৰিবলৈ সাজু হৈ আহিবলৈ কোৱাগৈ।”

শুনি—বালী বিজুলী গতিৰে আহি
গ'ল আৰু দুধ-কণীয়া ছন্দুভিক থাপ মাৰি
ধৰি শূন্যলৈ দলি মাৰি পঠালে। ছৰাচাৰী
ছন্দুভি পৰিলগৈ ঋগ্মুখ পৰ্বততপৰি।
ছন্দুভিৰ গাৰ পৰা ওলোৱা তেজ মাতংগ-
মুনিৰ দেহত উফৰি পৰিলগৈ। ত্ৰুন্ধ
মাতংগমুনিৰে আগ-পাছ নগমি অভিশাপ
দিলে যে বালীয়ে কেতিয়াবা ঋগ্মুখ

পৰ্বতত ভৰি দিলেই বালীৰ মস্তক আপোনা
আপুনি কটা যাব।

দুন্দুভিৰ মৃত্যুৰ পাছত তাৰ পুত্ৰ
মায়াৰীৰ সৈতে বালীৰ শত্ৰুতাৰ সৃষ্টি
হ'ল। দুন্দুভিৰ মৃত্যু আৰু লগতে এক
নাৰীঘটিত বিষয় আছিল এই ভয়াবহ
শত্ৰুতাৰ হেতু।

এদিন মাজনিশা মায়াৰী কিঞ্চিক্যালৈ
আহিল আৰু আহি বালীক অকথ্য-
অশ্ৰাব্যভাষাৰে গালি পাৰি যুদ্ধলৈ আহ্বান
জনািলে। সুগ্ৰীৱ আৰু বালীৰ পত্নীয়ে
এই মাজনিশা ওলাবলৈ বালীক হাক
দিলে। কিন্তু হাক-বচন নামানি বালী
তৎক্ষণাৎ যুদ্ধলৈ ওলাল।

বালীক বখাব নোৱাৰি সুগ্ৰীৱে
বালীৰ পিছে পিছে গৈ থাকিল। বালীৰ
লগত সুগ্ৰীৱকো দেখা পাই মায়াৰীয়ে
ফেটীৰ মূৰ ছিঙা লৰ দি পলাবলৈ ধৰিলে
আৰু গৈ গৈ হেঁপাই-ফোঁপাই পৰ্বতৰ

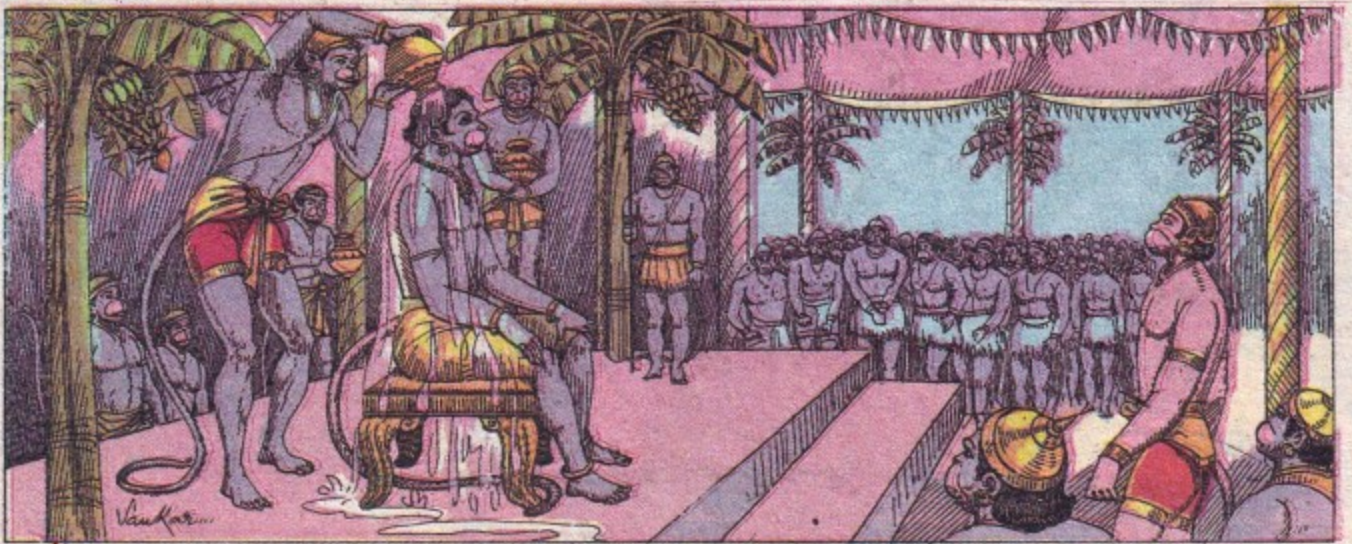
গুহা এটাত সোমাই পৰিল।

“মই মায়াৰীক বধ নকৰালৈকে
মোভৰোঁ। মই সি সোমাই যোৱা গুহাৰ
ভিতৰলৈ যাম। তুমি এইখিনিতে বৈ
থাক।” বালীয়ে সুগ্ৰীৱক ক'লে।

কিন্তু বহু সময়ৰ অন্ততো যেতিয়া
বালী গুহাৰপৰা উভতি নাহিল, বালীৰ
মৃত্যু হোৱা বুলি সুগ্ৰীৱৰ ধাৰণা হ'ল।

সুগ্ৰীৱে বুজি পালে--বালীৰ সুনিশ্চিত
ভাবেই মৃত্যু হ'ল। সুগ্ৰীৱে বেদনাগধুৰ
মনেৰে, মৃত বালীৰ নামত জল প্ৰদান
কৰিলে আৰু গুহাৰ দুৱাৰমুখত বিৰাট
এচটা শিলেৰে বন্ধ কৰি পুনৰ একাকী
কিঞ্চিক্যালৈ খোজ ল'লে।

বালীৰ এনে দুখাবহ মৃত্যুৰ বাতৰি
পাই বানৰ ৰাজ্যত শোকৰ ছায়া নামি
আহিল। আৰু তৎপৰ বৃদ্ধ বানৰসকলে
সুগ্ৰীৱকে বানৰৰাজ্যৰ সিংহাসনত একচ্ছত্ৰী
ৰজাকপে অধিষ্ঠিত কৰিলে।

ঘৰ ধৰাই পায় ঘৰ

গংগাবৰ গাঁৱৰ কমলাপতি আৰু বিবজা নামৰ দম্পতিৰ আছিল দুজন ল'ৰা আৰু এজনী ছোৱালী। ছোৱালীজনীৰ নাম আছিল বিনীলা। বিয়াৰ বয়স বিনীলাৰ হৈছিলেই, বিয়াহে হোৱা নাছিল। তাইৰ এতিয়ালৈকো বিয়া নোহোৱাৰ অন্তিম কাৰণ আছিল তাইৰ গদহা গা আৰু চোকা মুখৰ কাজিয়া। তাই যে কাজিয়াখোৰী স্বভাৱৰ — এই কথাত সকলো একমত। তাইৰ এই মুখ ফালি তীখা দিয়া দন্দুৰী স্বভাৱৰ কাৰণে কেৱল তাইৰ মাক-দেউতাকই নহয়, আনকি চুবুৰীয়াহঁতেও ভয়েই কৰে। তাই কিছু খীণালে আৰু কাজিয়া এৰি কিছু বিনালেহে তাইৰ বিয়া হ'ব বুলি বহুতেই কোৱাকুই কৰিছিল। কিন্তু তাইক এই

কথা কোৱাৰ দাঁত কাৰো নাছিল।

এদিন চুবুৰীয়া গাঁৱৰপৰা বিনীলাৰ খুড়ীয়েক এজনী বিনীলাহঁতৰ ঘৰলৈ আহিল আৰু বিনীলাৰ এনে কঠুৱা স্বভাৱৰ কথা শুনি তাইক কিছু উপদেশ দিবলৈ চেষ্টা কৰাত বিনীলাই জাজবণি মাৰি খুড়ীয়েকক কৈ উঠিল, “মোক কি ভাল কি বেয়া—সেয়া শিকাবলৈ তুমিনো ক'ব কোন? তোমাৰ খাওঁনে পিন্ধো যে তুমি বৰ বেলবেলনীজনী ওলাইছাহি? এক কিল মাৰিলে সাত কিল খাব লাগিব, ইটাৰ জৱাৰ শিলেৰেহে পাব লাগিব। মোৰ বিয়া হওক-নহওক তোমাৰনো কি? কাণৰ মলি গুচাই শুনা, তুমি তোমাৰ গাঁৱলৈ আজিয়েই এতিয়াই এই মুহূৰ্ততে ওলাই যোৱা, গুচি যোৱা ইয়াৰপৰা।”

এই ঘটনাৰ পাছতো আৰু তিনিজনী আত্মীয়াকো তাই এনেকৈ মুখ ফালি তীখা দিছিল। আৰু এজনীক তো মৰিয়াবলৈকো হাত দাঙিছিল।

*

আৰু এইবোৰ কথা সদৰি হোৱাৰ পাছত—বিনীলাৰ বিয়াৰ বাবে আৰু কোনেও চিন্তা-চেষ্টাৰ কাৰলৈকো নগ'ল। মাক-দেউতাকে তাইৰ বিয়াৰ দায়িত্ব ঈশ্বৰতে অৰ্পা হ'ল।

*

বিনীলাৰ ককায়েক ছুজনেও বিনীলাক পাত্ৰস্থ কৰাৰ বাবে চেষ্টা-প্ৰচেষ্টা চলাই

থাকিল। কিন্তু অৱশেষত ব্যৰ্থ হৈ—
ছুয়োজনেই নিজ নিজ মনেখোৱা ভাল-
পোৱা ছোৱালীক বিয়া কৰালে।

*

বিনীলাৰ মাক-দেউতাক বুঢ়া হৈছিলেই। মৰাৰ আগতে বিনীলাৰ বিয়াখন চাই যাবৰ তেওঁলোকৰ ইমান যে মন; কিন্তু বিনীলা সেই বিনীলায়েই হৈ থাকিল, কোনো পৰিৱৰ্তন তাইৰ নহ'ল। নবৌয়েক ছুজনীয়ে বিনীলাৰ ছুপছুপনি প্ৰথমৰ ফালে সহিছিল। যদিও পাছত আৰু নসহা হ'ল, বিনীলাৰ মুখত সোপা দিবলৈ ধৰিলে। ফলত, ননদ-নবৌয়েকৰ নাই তই নাই মই সদা সৰ্বক্ষণ লাগি থাকিল। বিনীলাই ঘৰৰপৰা ওলাই গৈ কিছুদূৰৰ বিৰাট পুখুৰীৰ পাৰত থকা বৰগছৰ বৰ বৰ ডালৰপৰা ওলমি পৰা শিহৰিৰে বনোৱা দোলাত বহি দোল খাইছিল আৰু আবেলিৰ ফালে ককায়েক-হঁতে বুজাই-ববাই পুনৰ তাইক ঘৰলৈ লৈ গৈছিল।

*

এদিন নবৌয়েক এজনীৰ লগত মহা তৰ্কবাদখন কৰাৰ অন্তত বিনীলাই সেই পুখুৰীপৰীয়া বৰগছৰজোপাৰ ফালে গ'ল। এনেকৈ যাওঁতে সদায় তাই ইটো-সিটো

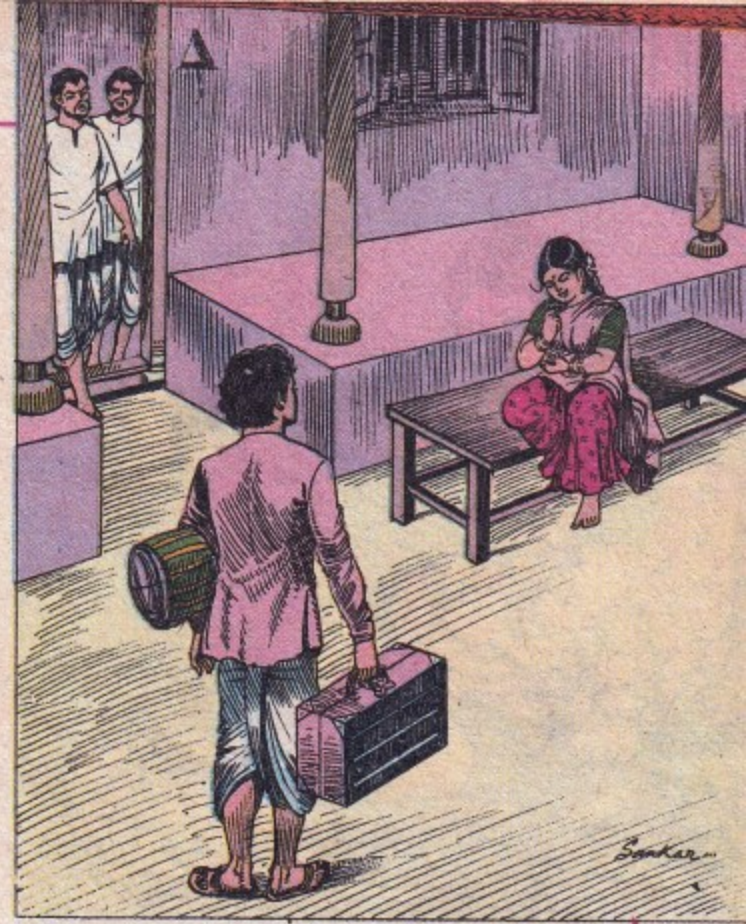
খোৱা বস্তু লৈ গৈছিল. আৰু সেইবোৰ
খাই ভোক পলুৱাই দিনৰ দিনটো
শিহৰিৰে বনোৱা দোলনিত ঢুলিছিল।
আজিও কাজিয়া কৰাৰ অন্তত বাদাম
আৰু অন্যান্য খোৱাবস্তু লৈ বৰগছ-
জোপাৰ ওচৰলৈ গৈয়েই তাই যি দেখা
পালে—তাৰে তাইৰ চক্ষু চড়কগাছ হৈ
গ'ল। তাই দেখা পালে—তাইৰ বনোৱা
দোলনিত আন কোনোবা এজনীয়ে
ৰংমনে দোল খাই আছে।

*

বিনীলাই দৌৰি দৌৰি তালৈ গৈ
দোল খাই থকা মানুহজনীক চকু পকাই
ধৰিলে, “কোন তুমি? মোৰ দোলনাত
দোল খাই থকাৰ সাহস তোমাৰ হ'ল
কিয়?” বিনীলাই সেইজনীক দোলনাৰপৰা
চোঁত কৰে বালুত ধৰি আঁজুৰি আনিলে।

আৰু অবাক বিনীলাই নিৰ্বাক হৈ
দেখিলে যে সেইজনী যেনিবা বতাহৰ
লগত মিলি গ'ল, নোহোৱা হ'ল।

কিন্তু পাছ মুহূৰ্ততে বিনীলাই খঙতে
একোনাইজনী হৈকৈ উঠিল, “তুমি কোন?
পিছে — যেৱেই নোহোৱা — ভূতুণী-
প্ৰেতিনী যিয়েই নোহোৱা — মোৰ
সন্মুখলৈ আহাঁ। মোক কোনো তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ
নালাগে, তোমাক মই এই বৰগছজোপাৰ

তলতে পুতি পেলাব পাৰিম। তুমি
কোনোবাজনী দেৱী হ'লেও মই পৰোৱা
নকৰোঁ, তোমাক জোখে-জোখাৰে দিম।”

তেতিয়া সেইজনীয়ে সঁচাসঁচিকৈ
বিনীলাৰ সমুখত দেখা দিলে আৰু ক'লে,
“মই—সোঁ বনৰ বনদেৱী। এই দোলা
যে তোমাৰ—মই কেনেকৈ জানিম?
আৰু—তোমাৰ যে সামান্য কথাত ইমান
খং উঠিব—তাকোবা কেনেকৈ জানিম
কোৱা? যি কি নহওক—ইমান চিঞৰি-
বাখৰি তুমি মোৰ প্ৰচাৰ নকৰিবা, তাতকৈ
কিবা এটা বৰ খুজি লোৱা আৰু চুপচাপ
ঘৰলৈ উভতি যোৱা।”

তেতিয়া বিনীলাই বনদেৱীক ক'লে,
“ঠিক আছে, মই তোমাৰ কথা বাক
কাকো একো নকওঁ। যদি তোমাৰ
প্ৰকৃততেই বৰ দিয়াৰ ক্ষমতা আছে—মোৰ
বিয়াখন তুৰন্তে হৈ যোৱাৰ বৰ দিয়া।”

“তথাস্তু। তোমাৰ ইচ্ছা পূৰ্ণ হ'ব।”
এই বুলি কৈ বনদেৱী পুনৰ অদৃশ্য হ'ল।

*

আৰু ঠিক এই ঘটনাৰ ঘটাব পাছদিনাই
বিনীলাই খবৰ খালী হৈ থকা কোঠা
এটা পৰন নামৰ শিক্ষক এজনে ভাড়ালৈ
ল'লে। পৰন বয়সত যুৱক, কিন্তু বিয়া
বাক কৰোৱা নাই। পৰনৰ ক'তো কোনো

নাই, একেবাৰে অকলশৰীয়া।

পৰনে ধলপুৰাতে সাৰ পাইছিল,
বিদ্যালয়লৈ যোৱাৰ আগতে বন্ধা-বঢ়া
কৰিছিল, নিজৰ সকলো কাম নিজেই
কৰিছিল। প্ৰতিদিন বিদ্যালয়লৈ যাওঁতে
আৰু বিদ্যালয়ৰপৰা আহোঁতে বিনীলা-
জনীক বৈ থকা দেখা পাইছিল।

আৰু এদিন পৰনে আনন্দৰে আৱিষ্কাৰ
কৰিছিল যে তেওঁ বিনীলাক আৰু
বিনীলায়ো তেওঁ ভাল পাই পেলাইছে।

*

এইদৰে কিছুদিন পাৰ হোৱাৰ পাছত
পৰনে বিনীলাক বিয়া কৰাৰ প্ৰস্তাৱ
বিনীলাৰ ককায়েকহঁতৰ ওচৰত উত্থাপন
কৰিলে আৰু বিনীলাৰ ককায়েক
ছয়োজনেই আনন্দৰে পৰনৰ প্ৰস্তাৱ
মানি ল'লে।

পিছে—পৰনৰ এটা চৰ্ত : বিনীলাই
নিজে এসাজ বন্ধিব আৰু পৰনক খুৱাব
লাগিব। তেওঁৰ বন্ধু-বান্ধৱসকলে বিনীলাই
বন্ধা খোৱাবস্তু খাই চাব। কিন্তু এই
বন্ধনত বিনীলাক আন কোনেও সহায়
কৰিব নোৱাৰিব।

পৰনৰ চৰ্তমতেই কাম হ'ল। কেৱল
বিনীলাই ৰান্ধিলে-বাঢ়িলে।

তাৰ পাছত পৰন আৰু তেওঁৰ বন্ধু-

বান্ধৱসকল খাবলৈ বহিল। কিন্তু বিনীলাই
বন্ধা বস্তু কোনেও খাব নোৱাৰিলে।
এই বন্ধন আছিল ইমানেই অখাচ।

*

পাছদিনা ৰাতিপুৱা দেখা গ'ল যে—
পৰনৰ কোঠাটো একেবাৰে খালী। পৰন
নাই, পৰনৰ বয়-বস্তুও একো-এটাও নাই।

পৰনৰ কোঠাৰ এচুকত পৰি থকা
চিঠি এখন পোৱা গ'ল। সেই চিঠিত
লিখা আছিল:

‘বিনীলাই বন্ধা খাচ চাকি চোৱাৰ
পাছতো তাইক বিয়া কৰাৰ পৰা সাহিয়াল
পাহুৱালৰ জনম বোধ কৰে। এতিয়ালৈকো
হোৱা নাই। বনদেৱীয়ে কিজানি ভুলকৈ
বৰ দিলে। —পৰন।’

*

সেই চিঠিখন পঢ়াৰ পাছত আটাইতকৈ
অধিক দুখ পালে বিনীলাজনীয়েই। তাই
সেই বৰগছজোপাৰ ওচৰলৈ গৈ কান্দি

কান্দি বনদেৱীৰ দৰ্শন প্ৰাৰ্থনা কৰিলে;
কিন্তু একো ফল নহ'ল। বনদেৱী আৰু
উভতি নাহিল।

*

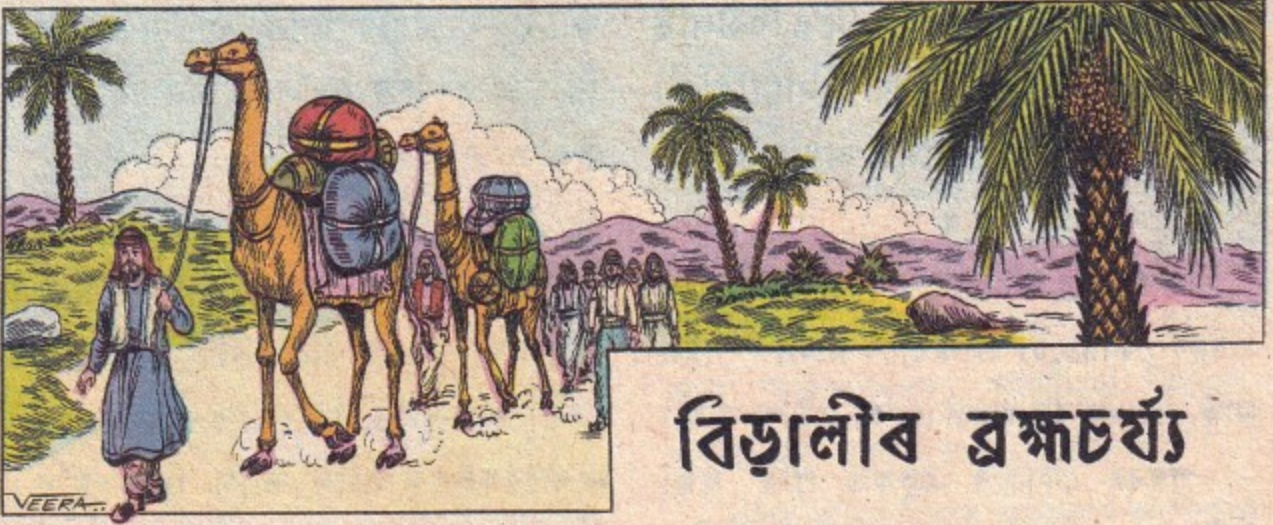
এই ঘটনাৰ অন্তত বিনীলাৰ মাজত
বিপুল পৰিৱৰ্তনৰ সৃষ্টি হ'ল। তাই নানান
ঘৰুৱা কাম-বনত, বিশেষকৈ বান্ধন-বাঢ়নত
নবৌৱেকহঁতক লাগি ভাগি দিয়া হ'ল।

*

কিছু দিনৰ পাছত বিনীলাইতৰ
চুবুৰীয়া গাঁৱৰ খেতিয়ক এজনে তেওঁৰ
ঘৰ ধৰিব পৰা বোৱাৰী হিচাপে বিনীলাক
বাছি উলিয়ালে। খেতিয়কজনৰ মতে—
বোৱাৰী হ'ব লাগে ঘৰ-ধৰা, আৰু সেই
গুণ বিনীলাত আছে। তাৰ পাছত এদিন
ধুমধামৰে সৈতে ককায়েকহঁতে বিনীলাৰ
ঘৰ পাতি দিলে।

বনদেৱীৰ বৰদান এইদৰেই বিনীলাৰ
জীৱনত সফল তথা সুন্দৰ হৈ উঠিছিল।

বিড়ালীৰ ব্ৰহ্মচৰ্য্য

মিছৰদেশৰ বাণিজ্যক মোহম্মদে বহুত বয়-বস্তু আচৰাবপত্ৰ চাকৰ-নাকৰ আদিৰে সৈতে বাণিজ্যলৈ ওলাল। বহু দিন ধৰি বহু ঠাই ভ্ৰমি, বেচি-কিনি বেহা-বেপাৰ কৰি কৰি এদিন মোহম্মদে এক ডাঙৰ নগৰ পালেগৈ।

এই নগৰৰ এক বিখ্যাত শ্বৰাইখানাত অৰ্থাৎ--খাজিখোৱাত মোহম্মদে ধুনীয়া কোঠা এটাত থাকিবলৈ ল'লে। দ্বিতীয় দিন আন এজন সদাগৰে বেপাৰী মহম্মদক ক'লে, “দোস্তু, এই নগৰলৈ অহা নতুন কোনোবা সদাগৰে নগৰৰ ছুলতানক জোখে-জোখাৰে মাননী দি মান ধৰিব আৰু লগ কৰিব লাগে। এই নগৰৰ এয়ে নিয়ম। পাছত পাশাল ছুলতানে নতুন সদাগৰক তেওঁৰ সৈতে পাশা

খেলিবলৈ দাওয়াত (নিমন্ত্ৰণ) দিয়ে।”

গতিকে — মহম্মদে নানান মূল্যবান বস্তুৰে নগৰৰ ছুলতানক মান ধৰিলেগৈ।

মহম্মদৰ নজৰানা(মাননী)চাই ছুলতানে ভাল পালে, তেওঁৰ দিল খুছ হ'ল আৰু তেওঁ মহম্মদক সেই নিশা তেওঁক গবীৰ-খানালৈ (অৰ্থাৎ ৰাজপ্ৰসাদ) আহিবলৈ আৰু স্বয়ং ছুলতানৰ সৈতে পাশা খেলিবলৈ নিমন্ত্ৰণ কৰিলে।

ৰাতিৰ পৰতে যথা নিয়মে মহম্মদ আৰু ছুলতান পাশা খেলিবলৈ বহিল। ছুলতানে মহম্মদ ক'লে, “খেলা আৰম্ভ কৰাৰ আগতে খেলাৰ নিয়ম-কানুন জানি লোৱা। মোৰ এজনী অতি হুঁচিয়াৰ বিড়ালী আছে। তাই তাইৰ নেজৰ ওপৰত সাতটা চাকি ৰাখি নেজডাল

দাঙি থাকিব। আমি যিমান সময় ধৰি খেলি থাকিম, তাই বিড়ালীয়ে সাতোটি চাকি একেদৰেই নেজৰ ওপৰত ৰাখি নেজডাল অলপো লৰ-চৰ নকৰাকৈ দাঙি থাকিব। এতিয়া কথা হ'ল—আমাৰ খেল শেষ হোৱালৈকে যদি বিড়ালীজনীয়ে তেনেকৈ সাতোটি চাকিৰে নেজডাল দাঙি ৰাখিব পাৰে তোমাৰ সকলো সম্পদ মোৰ হৈ যাব, আৰু মই তোমাক ফাটকত ভৰাই থ'ম; কিন্তু যদি বিড়ালীজনীয়ে লৰচৰ কৰে আৰু নেজৰপৰা চাকি বগৰাই পেলায়—মই পৰাজয় মানি ল'ম আৰু মোৰ সকলো ধন-বস্তু তৎক্ষণাত তোমাৰ হৈ যাব।”

বেচেৰা মহম্মদে আৰু কৰে কি? বাধ্যত পৰি পাশা খেলিবলৈ বহিল। ইয়াৰপৰা পলায়ো সাৰিব নোৱাৰে, খেলৰপৰা পিছ হোঁহকাও দিব নোৱাৰে। তেতিয়া—আন উপায় নেদেখি—আল্লাহ-তাল্লাহক স্মৃতিৰি খেল খেলিবলৈ বহিল।

ছুলতানৰ সেই বিড়ালীজনীকো লৈ অহা হ'ল। তাইৰ নেজৰ ওপৰত সাতটা জ্বলি থকা চাকি থৈ দিয়া হ'ল। ছুলতান আৰু মহম্মদৰ খেল আৰম্ভ হ'ল।

তিনি নিশা তিনি দিন ধৰি খেলা চলি থাকিল। বিড়ালীজনী এবাৰলৈকে

নটলিল। তাইৰ নেজৰ ওপৰত থকা চাকি সাতোটা জ্বলিয়েই থাকিল। আৰু তাইৰ নেজডাল তেনেকৈয়ে দঙা হৈয়েই থাকিল। ফলত—মহম্মদ হাবিল, ছুলতানে মহম্মদৰ সকলো বয়-বস্তু শ্বৰাইখানাৰপৰা লৈ আহিল।

ইপিনে—মহম্মদৰ বিবি (পত্নী) জাৰিনাই মহম্মদ ওভোতালৈ বাট চাই চাই অথিৰ অবিৰ হৈ উঠিল। মহম্মদ নাছিল, আহিল মহম্মদৰ গুলাম অৰ্থাৎ চাকৰ এজন। গুলামে মহম্মদৰ বিবিক সকলো কথা বিবৰিলে। শুনি জাৰিনাই গিৰিয়েক মহম্মদক আটক হৈ থকা ফাটকৰপৰা

মুক্ত কৰি আনিবলৈ বুধি এটা পাঙিলে।

এদিন জাৰিনাই তাইৰ লগত দুজন
গুলামক লৈ সেই নগৰ পালেগৈ।
তাই তাইৰ লগত কেৱল দুজন গুলামকে
লৈ যোৱা নাছিল, ভালেমান এন্দুৰো
লৈ গৈছিল। জাৰিনাই মতা মানুহৰ
ভেশ লৈ তালৈ গৈছিল।

যথাৰীতি নতুন সদাগৰ আবুকবৰুপী
জাৰিনাক ছুলতানে জোখে-জোখাবে
মাননী পাই আদৰিলে আৰু বাতিৰ পৰতে
পাশা খেলিবলৈকো দাওয়াত দিলে।

যথানিয়মে খেলা আৰম্ভ হোৱাৰ
আগতে ছুলতানে জাৰিনাক অৰ্থাৎ নতুন
সদাগৰ আবুকবৰুপী খেলাৰ নিয়ম-কানুন
বুজাই ক'লে।

হঠাৎ খেলা চলি থকা কোঠাটোৰ
ভিতৰত এন্দুৰ এটা দেখা পাই বিড়ালী-
জনী অলপ লৰচৰ কৰি উঠিল, কিন্তু
ছুলতানৰ বঙা চকুলৈ চায়েই তাই আকৌ

শিলৰ দৰে অলৰ হৈ বহি দিলে, যদিও
চকু যুৰিয়ে এন্দুৰটোকে বিচাৰিবলৈ ধৰিলে।

সময় পৰ হৈ থাকিল, খেলাও চলি
থাকিল। এনেতে হঠাৎ আন দুই-তিনিটা
মান এন্দুৰ কোঠাটোত দৌৰি ফুৰিবলৈ
ধৰা দেখি বিড়ালীজনীৰ ভবৰি উঠিল।
চাওঁতে চাওঁতে আৰু কিছুমান এন্দুৰেৰে
কোঠাটো ভৰি পৰিল। এইবাৰ আৰু
বিড়ালীজনীয়ে ব্ৰহ্মচৰ্য্য ৰাখিব নোৱাৰিলে,
তাই তাইৰ সাতকালৰ শতুক এন্দুৰ
মাৰিবলৈ জঁপিয়াই পৰিল। চাকিবোৰো
মুমাই গ'ল। সেই আন্ধাৰত জাৰিনাৰ
লগত অহা গুলাম দুটাও সোমাই আহিল
আৰু ছুলতানক মাৰি ভৈয়াম কৰি
ফাটকৰ চাবিপাত কাঢ়ি লৈ ফাটক খুলি
আটক হৈ থকা মহম্মদক মুক্ত কৰি লৈ গ'ল।

এই ছুলতান ইমানেই অপ্ৰিয় আছিল
যে কোনো এজন প্ৰহৰীও ছুলতানক বন্ধা
কৰিবলৈ আগুৱাই যোৱা নাছিল।

কথাৰ নাল

এদিন এজন মানুহে মূৰত এটা তিঁয়হৰ থৈলা লৈ হাটলৈ বুলি গৈ থাকিল। তেতিয়া নেগুৰ-কটা নিত্যানন্দই মানুহজনক ক'লে, “হেবা, তিঁয়হ বেচিবানেকি?”

“বেচিম, পিছে—ইয়াত নহয়, হাটত।”

“কেলেইহে হাটত? ইয়াত নহয় কিয়? মোকেই দিয়াচোন—।”

তিঁয়হ বেচা মানুহজনে কৈ উঠিল, “হেঁঃ! বৰ গাহাকটো আহিছা! যোৱা যোৱা—নিজৰ কামলৈ যোৱা।”

নিত্যানন্দৰো উঠিল খং। সি মানুহজনক ক'লে, “আৰে—তই নেওচা-কেওচাই কি জানিবি নিত্যানন্দৰ কথা। মন কৰিলে এই নিত্যাই তোৰ আটাইবোৰ তিঁয়হ খাই অঁতাব পাৰে জানিছনে নাই?”

“খোৱাহে খোৱা—ফুটনিত বেঙেনা

নাভাজিবা। তোমাৰ দৰে সাতটায়ে। ইমানবোৰ তিঁয়হ খাই শেষ কৰিব নোৱাৰিব।” মানুহজনেও মকমকালে।

তেতিয়া নিত্যানন্দই জঁপ মাৰি কৈ উঠিল, “মাৰ বাজি তেন্তে!”

“ঠিক আছে—ইমানবোৰ তিঁয়হ যদি তুমি অকলেই খাব পাৰা, মই তোমাক ছুৱাৰেদি সোমাই যাব নোৱাৰা লাড়ু খুৱাম।” মানুহজনে বাজি মাৰিলে।

“এনেকুৱা লাড়ু তুমি ক'তো-কেনিও নোপোৱা।” নিত্যাই ক'লে।

“পাওঁ-নাপাওঁ মোৰ কথা, তুমি পালেই হ'ব নহয়? প্ৰথমে ইমানবোৰ তিঁয়হ খোৱাচোন চাওঁ?”

“কিন্তু যদি ছুৱাৰেদি সোমাই যাব নোৱাৰা লাড়ু দিব নোৱাৰা—তেতিয়া

‘পঁচিছ বছৰৰ আগতে চান্দমামাত প্ৰকাশিত কাহিনী’

কিন্তু মোক এশ টকা নগদে দিব লাগিব।
অৱশ্য তেনেকুৱা লাড়ু দিব পাৰা যদি—
মই তোমাক—এশ টকা দিম।”
নিত্যানন্দই ছহ দিলে।

তাৰ পাছত তিঁয়হ খোৱা আৰম্ভ
কৰিলে নেগুৰ-কটা নিত্যানন্দই। সি তিঁয়হ-
বিলাক চোবাই চোবাই মুখৰপৰা উলিয়াই
পেলাই দিয়া হ’ল। তিঁয়হ-বেচা মানুহজনে
নিত্যানন্দৰ এই চোবোৱাকে ‘খোৱা’ বুলি
মানি ল’বলৈ অস্বীকাৰ কৰাত নিত্যানন্দই
তাত গোট খোৱা কেইজনমানক সাক্ষী
মানিলে।

সাক্ষী বিলাকে ক’লে যে — ‘গিলি
‘খোৱা’ চুক্তি নাই যদি, তেনেহ’লে
চোবাই পোলোৱাও হওঁতে খোৱায়েই।

তেতিয়া নেগুৰ-কটা নিত্যানন্দই তিঁয়হ-
বেচা মানুহজনক ক’লে, “এতিয়া সেই
ছুৱাৰেদি সোমাই যাব নোৱাৰা লাড়ু
দিয়া। তুমি হাবিলা।”

তিঁয়হ-বেচা মানুহজনে মিঠাইৰ
দোকানৰপৰা এক অনীয়া লাড়ু এটা লৈ
আহিল আৰু নিত্যানন্দক দিলে।

নিত্যাই জাঁপ মাৰি উঠি ক’লে, “কিহে
—খেমালি পাইছানে কি? মোক ছুৱাৰেদি
সোমাই যাব নোৱাৰা লাড়ু লাগে।”

“তাকে তো দিছো—” মানুহজনে
তেতিয়া অলপ আগতে নিত্যানন্দৰ হৈ মাত
মাতোঁতা সাক্ষীবিলাককে সাক্ষী মানি
ক’লে, “আপোনালোকেই কওকচোন—
এই লাড়ুটো ছুৱাৰেদি সোমাই যাব
পাৰিবনে?” এই বুলি কৈ সেই অকণমান
লাড়ুটো ছুৱাৰমুখত থৈ দিলে।

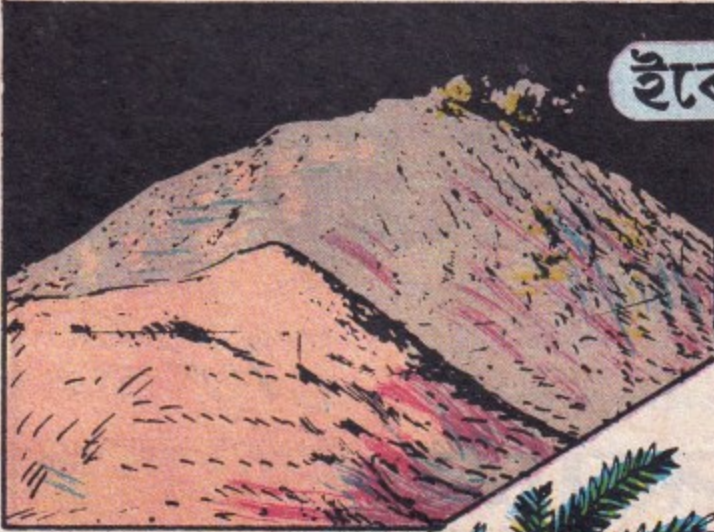
সাক্ষীবিলাকে এইবাৰ ক’লে, “নহয়,
এই লাড়ুটো ছুৱাৰেদি সোমাই যাব
নোৱাৰিব। নিত্যানন্দয়েই হাবিলা।”

বাইজৰ আগত ভিজা-মেকুৰী যেন
হৈ নেগুৰ-কটা নিত্যানন্দই তিঁয়হ-বেচা
মানুহজনক এশ টকা নগদে দিলে।

আমেৰিকাৰ আৰিজোনাৰ এই শিলীভূত অৰণ্যৰ অস্তিত্ব বিদ্যমান। ২০০ মিলিয়ন বছৰৰ আগতে এইবোৰ বৃক্ষক প্ৰচণ্ড ধুমুহাই বালি আৰু বোকাৰ তলত পুতি পেলাইছিল। কালক্ৰমে এইবোৰ বৃক্ষ হৈ উঠিল শিলৰ দৰে কঠিন। তেতিয়া এইবোৰ বৃক্ষ কমেও ২০০ ফুটকৈ ওখ আছিল। আগ্নেয়গিৰিৰ পৰা ওলোৱা লাভা আৰু ভস্মৰাশিয়েও এই বৃক্ষসমূহক কঠিন কৰাত অৰিহণা যোগাইছিল। প্ৰায় ৭০ মিলিয়ন বছৰৰ আগৰেপৰা এই ভূমি পুনৰ জাগি উঠিল লাভা, ভস্ম আৰু শিলহেৰ বৃক্ষাৰণ্যৰ অন্তৰ ভেদ কৰি।

শিলীভূত অৰণ্য

ইৰেবাছ পৰ্বত!

সুদূৰ দক্ষিণস্থ আণ্টাৰ্কটিকাৰ সক্ৰিয় আগ্নেয়গিৰি মাউন্ট ইৰেবাছ (৭৭০-৩৫'৫)। এই পৰ্বত ১২৪৫০ ফুট ওখ (৩৭৯৫ মিটাৰ) আৰু এই পৰ্বতৰ সক্ৰিয় আগ্নেয়মুখৰ ব্যাস ২৬০০ ফুট (৮২০ মিটাৰ)।

লজ্জাবতী

মিমোছা পুডিকা নামৰ গছৰ এটি পাত ছুলেই গছজোপাৰ আটাইবোৰ পাত যেনিবা লাজতে কোঁচমোচ খাই পৰে। পাছত পাতবোৰ পুনৰ স্বাভাৱিক হৈ বগতে হালে-জালে।

চান্দমামা

মাহৰ পাছত মাহ ধৰি বিভিন্ন কচিৰ গল্প-কাহিনীৰ যোগেদি প্ৰচাৰ কৰিছে
 ভাৰতৰ অতীত আৰু বৰ্তমান গোঁৱৰ
 ৬৪ পৃষ্ঠাতকৈয়ো অধিক পৃষ্ঠাজোৰা বাবেবৰণীয়া চিত্ৰ-সমৃদ্ধ
 এই চান্দমামা পৌৰাণিক, কিংবদন্তিমূলক, ঐতিহাসিক ঘটনাৱলী,
 মহান জীৱন কাহিনী, উচ্চ গুণ-মানৰ গল্প-কথাৰে ভৰপূৰ
 ১১টি ভাষাত আৰু লগতে সংস্কৃত ভাষাতো প্ৰকাশিত
 ডল্টন এজেন্সিজ ১৮৮ এন. এছ. কে. ৰ'ড. মাদ্ৰাজ ৬০০ ০২৬

ফটো-নামকৰণ প্ৰতিযোগিতা : : পুৰস্কাৰ ৫০ টকা

পুৰস্কৃত নাম ১৯৯০ চনৰ নভেম্বাৰ সংখ্যাত প্ৰকাশিত হ'ব

- * ফটো-নামকৰণ দুই-তিনিটা শব্দৰ ভিতৰত হ'ব লাগিব আৰু শব্দ কেইটাৰ মাজত ছন্দগত মিল থাকিব লাগিব। ১৯৯০ চনৰ ছেপ্টেম্বাৰ মাহৰ ১৫ তাৰিখৰ ভিতৰত আমাৰ হাতত পোৱাকৈ পঠাব লাগিব। উক্ত তাৰিখৰ পাছত অহা চিঠি গ্ৰহণযোগ্য নহ'ব।
- * সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ নামকৰণকাৰীক (দুটা নামকৰণ বাবে) সৰ্বমুঠ ৫০ টকা পুৰস্কাৰ দিয়া হ'ব।
- * ফটো-নামকৰণ কেৱল প'ষ্টকাৰ্ডত লিখি তলৰ ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব :

ঠিকনা : CHANDAMAMA PHOTO CAPTION COMPETITION. (ASSAMESE)
CHANDAMAMA BUILDINGS, VADAPALANI, MADRAS—600 026.

১৯৯০ চনৰ জুলাই মাহৰ ফটো-নামকৰণ প্ৰতিযোগিতাৰ ফলাফল :

প্ৰথম ফটো : বেহানি

দ্বিতীয় ফটো : জিৰণি

পুৰস্কাৰ প্ৰাপক : ৰিণ্টু বৰা, খানাপাৰা, গুৱাহাটী-২২.

[পুৰস্কাৰ ৫০ টকা এই মাহৰ শেষৰ ফালে পঠোৱা হ'ব]

ভাৰতত বছৰেকীয়া বৰঙনি

চান্দমামা

৩৬.০০ টকা মাথোন

তলৰ ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব :

নাইবা

Chandamama Publications, Chandamama Buildings, Vadapalani, Madras-600 026.

Printed by B.V. REDDI at Prasad Process Private Ltd., 188 N.S.K. Salai, Madras 600 026 (India) and
Published by B. VISHWANATHA REDDI on behalf of CHANDAMAMA PUBLICATIONS, Chandama-
ma Buildings, Vadapalani, Madras 600 026 (India). Controlling Editor: NAGI REDDI.

The stories, articles and designs contained herein are exclusive property of the Publishers and copying or adapting
them in any manner will be dealt with according to law.

PolioPlus

IMMUNIZATION AN ASSURANCE OF GOOD HEALTH TO CHILDREN

VACCINATIONS When and How Many

Age to Start Vaccination	Name of Vaccine	Name of Disease	How Many Times
Birth	BCG	Tuberculosis	Once
6 weeks	Polio	Polio	Three times with intervals of at least one month
6 weeks	DPT	Diphtheria Pertussis (Whooping Cough) Tetanus	Three times with intervals of at least one month
9 months	Measles	Measles	Once

Babies should receive all vaccinations by the time they are twelve months old.

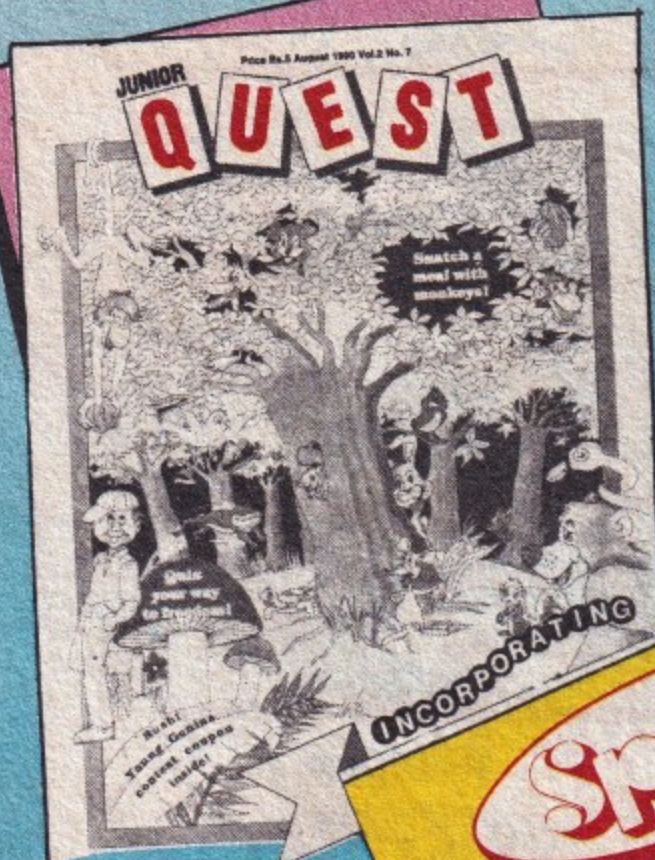
Pregnant women should get themselves vaccinated against Tetanus (TT) twice—in an interval of at least one month—during the later stages of pregnancy.

HEALTHY CHILD—NATION'S HOPE & PRIDE

Design courtesy : World Health Organisation

NOW with the added fun of **SPUTNIK Junior!**

Selections from Sputnik Junior!

- * Colourfully illustrated stories and cartoons.
- * Superb science fiction
- * Entertainment and general knowledge

64 packed pages!

At just Rs. 5/-

To subscribe write to,
JUNIOR QUEST,
Dolton Agencies,
Chandamama Buildings,
N.S.K. Salai, Vadapalani,
Madras: 600 026.

A Chandamama
Vijaya Combines
publication

হেৰা চোৱা!
মোৰ নতুন
মেশো চুইট!

হেৰা চোৱা!
মোৰ নতুন
মেশো চুইট!

জানা!
ইয়াৰ ভিতৰত সঁচা-সঁচি
আম আছে!

জানা!
ইয়াৰ ভিতৰত সঁচা-সঁচি
আম আছে!

চু-উ-উ প্ৰ বদমাচ! মোৰ
মেশো চুইট
এটা খাই চোৱা।

চু-উ-উ প্ৰ বদমাচ!
মোৰ মেশো চুইট
এটা খাই চোৱা।

ইয়াক মই কি
নামেৰে মাতিম
জানা?

আম-বস

কি ক'লা?
আকৌ কোৱানা।

আ আম... ব্ৰ ব্ৰ স। হ'বনে
অয়ত বচন বাৰে বাৰে আওৰাব
নেপায় নহয়!

হি... হি... হি!

নিউট্ৰিন
আম-বস

ভিতৰত আচল আমৰ
সোৱাদ আৰু পেক কৰা
ভাটৌৰ দৰে বঙ-বিৰঙা
পেকত

আচলতেই পাত ইয়াত আচল আম।